

Norge og NATO

*En studie av hva NATOs omstilling innebærer for norske
forsvarsprioriteringer*

Richard Dillan Flatvoll

Masteroppgave i statsvitenskap – Mai 2016

FORORD

Endelig er dagen kommet, og jeg kan endelig sette punktum for flere års studier. På tross av dager hvor jeg har revet meg selv i håret i frustrasjon over dette prosjektet, kan jeg nå endelig levere den fra meg. Det er med blandede følelser at jeg nå skriver mine siste ord som student. Å skrive en slik oppgave har vært utrolig læringsrikt, og har utfordret meg på et måte jeg ikke visste var mulig.

Jeg vil først og fremst takke min veileder Tor Dahl-Eriksen for gode faglige innspill og tilbakemeldinger gjennom arbeidet med oppgaven. Etter å hatt deg som veileder håper jeg ikke det har skapt for stor frustrasjon for deg.

Til slutt vil jeg takke min søster Ida for korrekturlesning, det er høyt verdsatt. Sensorene er nok glade for å slippe å lese alle mine rare formuleringer, og mine lange setninger.

Til min kjæreste Zuzanna, takk for at du har holdt ut med meg og støttet meg hele veien. Jeg setter veldig stor pris på det

18. Mai. 2016

Richart Dillan Flatvoll

Antall ord, inkludert innholdsfortegnelse og referanseliste: 27956

SAMMENDRAG

Denne masteroppgaven tar for seg NATOs omstilling, og hvordan dette påvirker Norges forsvarsmessige prioriteringer. Dette har blitt undersøkt ved å se på blant annet NATOs strategiske konsept fra 2010, og forsvarets langtidsplan Prop. 73 S (2011-2012) Et Forsvar for vår tid. Oppgaven vil gi deg innblikk i noen av de endringene NATO har gjort, og hvordan dette kan ha påvirket forsvarsprioriteringene i Norge. Studiens analyse viser at det norske forsvarets prioriteringer har blitt påvirket av NATOs strategiske konsept fra 2010.

Innhold

FORORD	iii
SAMMENDRAG	v
1 Tema og Problemstilling.....	1
1.1 Problemstilling.....	3
1.2 Oppgavens videre oppbygning.....	3
1.3 Omstilling, hva er det?.....	4
2 Bakgrunn: NATOs historie, og NATO i omstilling	5
2.1 NATO, en kort historie	5
2.2 NATO i omstilling fra 1991 til i dag.	6
2.3 Strategisk konsept fra 1999, og NATO videre fram til 2010.....	7
2.4 NATO i det 21.århundre	8
2.5 Åpen dør. Sikkerhet, forsvar og avskrekkelse	9
2.6 Omstilling og reformasjon i det 21. århundre.....	9
2.7 Omstilling av NATO etter det strategiske konsept av 2010	10
2.8 Toppmøtet i Wales 2014	10
2.9 Det norske forsvaret i omstilling. Fra den kalde krigen til dags dato.....	11
3 Teoriene	13
3.1 Hva er en allianse.....	13
3.1.1 Småstater i allianser	14
3.1.2 Kollektivt Ansvar.....	15
3.2 Realismen	16
3.2.1 Realismen og allianser som en del av maktbalansen i en anarkisk verden	17
3.3 Liberalisme.....	17

3.3.1	Liberalismen og allianser	18
3.4	Byrdefordelingsproblematikk	19
4	Metode	22
4.1	Kvalitativ Versus kvantitativ	22
4.2	Dokumentanalyse	23
4.2.1	Forskjellige typer dokumenter	24
4.2.2	Skriftlige kilder, og utfordringer i en dokumentanalyse	24
4.3	Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet	26
4.4	Etiske problemstillinger	28
5	Empiri	30
5.1	Strategisk dokument 2010.....	30
5.1.1	NATOs kjerneoppgaver, og prinsipper	30
5.1.2	Kollektivt forsvar	31
5.1.3	Krisehåndtering	32
5.1.4	Sikkerhetssamarbeid, NATOs videre transformasjon	33
5.1.5	NATOs omstilling	33
5.2	Norges forhold til NATO.	34
5.2.1	Norsk sikkerhetspolitiske interesser og NATO	35
5.2.2	Norske sikkerhetspolitiske interesser.	38
5.2.3	Forsvarets omstilling	40
6	Presentasjon og drøfting av resultater	42
6.1	Kan det som teoretisk er sagt om allianser forklare hvordan NATO påvirker Norge? 42	
6.1.1	Midlertidig oppsummering og funn	45
6.2	NATO-omstillings påvirkning på Norske forsvarsprioriteringer.	46

6.2.1	Norge, kollektiv sikkerhet og forsvarets omstilling.....	47
6.2.2	NATO, Norge og Samarbeid	51
6.2.3	Krisehåndtering	55
6.2.4	Midlertidig oppsummering, og funn	57
6.3	Til hvilken grad er spørsmålet om byrdefordeling innen NATO fortsatt på dagsorden?.....	57
6.4	Byrdefordeling, fortsatt på dagsorden?	58
6.4.1	Norge og byrdefordeling.	67
6.4.2	Midlertidig oppsummering og funn	68
7	Oppsummering og konklusjon	69
7.1	Sentrale funn	69
7.2	Konklusjon	70
7.3	Videre forskning.....	71
8	Referanseliste.....	72
9	Vedlegg.....	82

1 Tema og Problemstilling

NATO har siden dannelse våren 4. April 1949, vært en hjørnestein i norsk forsvarspolitik, og er en garantist for vår sikkerhet. Forsvarsalliansen baserer seg på prinsippet om at alle medlemmer er pliktig til å komme en alliert til unnsetning, hvis en alliert er under angrep. Dette prinsippet er kjernen i NATO traktaten artikkel V, som slår fast: Et angrep på et medlemsland er et angrep på hele alliansen.

Alliansen hadde stor relevans for medlemslandene under den kalde krigen, da vesteuropeiske staters trusselbilde var preget av Sovjetunionen, og Warszawapakten. Under den kalde krigen, og i dag, er USA sett på som alliansens største garantist for medlemslandenes frihet og sikkerhet. Under den kalde krigen var alliansens hovedoppgave å demme opp Sovjetunionen. Med utvikling av atomvåpen under den andre verdenskrig, fikk dette fryktinngytende våpenet en plass i NATOs militære doktrine, hvor all fiendtlig aggresjon skulle besvares med massiv gjengjeldelse ved bruk av atomvåpen i siste instans. Siden USA, og senere Frankrike, og Storbritannia kunne garantere medlemslandenes sikkerhet under deres atomparaply, kunne andre medlemsland prioritere økonomisk utvikling framfor forsvar. På 1960-tallet endret dette seg. Med Cuba-krisen ble den kalde krigen nesten en varm krig, hvor verste utfall ville vært atomkrig mellom USA og Sovjetunionen. Dette førte til at NATO-alliansen gikk vekk fra doktrinen om massiv gjengjeldelse, til fleksibelt svar. Den nye doktrinen førte til at NATO-land måtte prioritere konvensjonelle styrker framfor atomvåpen. Doktrinen om fleksibelt svar ble alliansens doktrine fram til Sovjetunionens fall, og Warszawapakts oppløsning. På 1990-tallet, og ved den kalde krigens slutt, stod NATO uten sitt tidligere grunnlag, og alliansen måtte redefineres. Alliansen ble så utformet fra å være en statisk organisasjon, skapt for å avskrekke Sovjetunionen, til å bli en dynamisk og reagerende organisasjon.

Ved 1990-tallet befant NATO-alliansen seg i en rekke operasjoner i land som lå utenfor alliansens kjerneområder, og spesielt situasjonen på Balkan, hvor NATO valgte å bruke militære stridskapasiteter i konfliktene i det tidligere Jugoslavia. Konfliktene på Balkan og NATOs inngripen, var også startfasen på NATOs nye kurs "Out-of-Area deployment".

(Lightburn 2001) NATOs nye kurs ble vedtatt på toppmøtet i Washington 1999. På toppmøtet endret NATO seg, fra å være en allianse basert hovedsakelig på kollektiv sikkerhet, til en allianse som skulle basere seg på en bred tilnærming til sikkerhet. (NATO 1999:3). Fra å bare bruke militære midler i tilfelle et angrep på en medlemsstat, kunne nå NATOs styrker brukes for å sikre fred i områder alliansen så var nødvendig å sikre. Med angrepet på USA den 11. September 2001, ble Artikkel V utløst for første gang i NATOs historie, og konflikten i Afghanistan, og NATOs kommando over ISAF-styrkene førte til en av de største omstillinger av NATO-lands militære kapasiteter, siden slutten av den kalde krigen. Etter over et tiår med krig i Afghanistan, og økonomiske utfordringer på grunn av finanskrisen, har NATO trukket nesten alt av sine militære kapasiteter ut fra Afghanistan. Med det strategiske konsept fra 2010 ble de politiske, og økonomiske ringvirkninger tatt opp, og med styrkene tilbake skal NATO nå satse på nærområdene. Med konflikten i Ukraina, og det dårlige forhold til Russland ser det ut til at NATO vil få mye å bry seg på i tiden framover. I det strategiske konseptet finner man også et større fokus på de økonomiske realitetene til alliansen med satsningen på effektivisering og fleksibilitet for å få mest forsvar ut av pengene. I konseptet skal også medlemslandene bygge videre på solidaritet og en rettfærdig byrdefordeling. Under toppmøtet i Wales 4-5. September 2014, ble også byrdefordeling tatt opp som et viktig mål, og medlemmene ble enige om en avtale om at minst 2% av medlemslandenes bruttonasjonalprodukt skal brukes på forsvar.

Norge er et lite medlemsland i befolkningsstørrelse og med hensyn til militære kapasiteter. Norge har lenge blitt sett på som å være i en gunstig økonomisk situasjon hvor finanskrisen fra 2008 ikke har påvirket Norge på samme måte som andre NATO medlemmer. Dette har ført til at Norge har hatt mulighet til å øke sine forsvarsbudsjetter, og opprettholde sitt forsvar mens andre NATO-medlemmer har måttet kutte i sine forsvarsevner. På den andre siden har de siste årene ført til trangere tider i Norge. Med en svekket oljepris har arbeidsledigheten i Norge økt, og Norge ser ut til å stå over en tung tid innen oljesektoren. Samtidig har det vært debatt i Norge om hvilke forsvarsevner Norge har i dag, kontra mobiliseringsforsvaret man hadde for 20 år tilbake. Fra flere hold kommer beskyldninger om

at forsvarrets operative evne er i fare, og at forsvaret i dag er en salderingspost. Det kan derfor være interessant å se hvordan NATOs omstilling er med på å påvirke norsk forsvar- og sikkerhetspolitikk. Det kan også være interessant å finne ut om byrdefordelingsdebatten ennå er på NATOs dagsorden. Oppgaven vil derfor først og fremst ta for seg omstillingen i NATO etter det siste strategiske konseptet fra 2010, "Active Engagement, Modern Defence".

I denne oppgaven vil jeg derfor se nærmere på NATOs omstilling og hvordan dette påvirker NATO-medlemmet Norge.

1.1 Problemstilling

Problemstillingen i denne masteroppgaven blir da:

Hvordan påvirker NATOs omstilling Norges forsvarsmessige prioriteringer?

Og: I hvilken grad er spørsmålet om byrdefordeling innen NATO fortsatt på dagsorden?

Det må presiseres at det er det første spørsmålet som er hovedspørsmålet, og som vil bli mest vektlagt.

1.2 Oppgavens videre oppbygning

Dette kapittelet har behandlet tema og problemstilling. Neste kapittel vil gi bakgrunnsinformasjon om NATOs historie. I tillegg vil jeg presentere bakgrunnsinformasjon om NATOs omstilling, og det norske forsvarrets omstilling. I kapittel 3 vil jeg redegjøre for oppgavens teoretiske rammeverk og forventninger om funn. Kapittel 4 vil handle om oppgavens metodiske opplegg, og valg av metode. Empirien og analysen er delt i to. I kapittel 5 vil jeg presentere det empiriske materialet rundt NATOs omstilling i fra 2010, og empiri om norsk forsvarsomstilling. Kapittel 6 vil analysere empiriske funn i lys av oppgavens teoretiske rammeverk. Kapittel 7 vil jeg oppsummere og konkludere, samt si noe om videre forskning

1.3 Omstilling, hva er det?

Begrepet omstilling er noe de fleste har hørt, men i blant kan man kanskje lure på hva det egentlig er. I denne oppgaven vil jeg ta utgangspunkt i at man kan dele opp begrepet omstilling i to. Den første er en endring hvor man enten ønsker og modernisere, kutte, eller effektivisere en organisasjon, arbeidsplass, eller en virksomhet. Ofte kan dette skje som følge av ny teknologi, som gjør en tidligere arbeidsoppgave overflødig. Det kan være snakk om kutt i stillinger, eller endring av kulturen som en organisasjon, eller virksomhet har hatt tidligere. På den andre siden kan man se omstilling som en endring av politikk, og for denne oppgaven hvordan man omstiller seg fra en virkelighetsoppfatning til en annen. Først og fremst vil en slik omstilling basere seg på en endring av trusseloppfatning, eller endring av sikkerhetspolitiske utfordringer som gjør at man må endre kurs. Valget på å endre kurs kan da innebære endrede forsvarsprioriteringer.

2 Bakgrunn: NATOs historie, og NATO i omstilling

I dette kapittelet skal jeg kort redegjøre for NATOs historie, og NATO omstilling, samt det norske forsvarrets omstilling etter den kalde krigen. Jeg har valgt å ta med noen av de viktigste omstillingene i NATO, fra tiden etter den kalde krigen, men vil fokusere på den omstillingen NATO har vært igjennom siden 1999 til 2010. Dette kommer av at begge disse årstallene representerer året NATO utgav et strategisk konsept som er av nyere tid, og tidsperioden er av stor interesse for oppgaven. For Norges del vil jeg skrive om forsvarrets omstilling i lys av at den kalde krigen var over, til forsvaret begynte sin modernisering

2.1 NATO, en kort historie

NATO-alliansen ble dannet i Washington DC, den 4. April 1948. Den historiske bakgrunnen for allianser var amerikansk, men også europeisk frykt for den økte maktposisjonen Sovjetunionen fikk i Europa etter andre verdenskrig.

Kjernen i alliansen er artikkel V i NATO-traktaten, som fastslo at et angrep på et NATO-land var et angrep på dem alle, og på denne artikkelen ble alliansen dannet av tolv vestlige land, hvorav Norge var blant dem. Med Koreakrigen ble det en opptrapping av konflikten med Sovjetunionen, og med Vest-Tysklands inkludering i NATO i 1955, svarte Sovjetunionen med dannelsen av Warszawapakten. Den militære avskrekkelsen av Sovjetunionen bestod hovedsakelig av bruk av atomvåpen, uansett hvordan et eventuelt sovjetisk angrep ble utført. Dette endret seg når President John F. Kennedy etablerte doktrinen "fleksibel respons" i 1962.

Konflikten mellom NATO og Sovjetunionen vedvarte, og var både av en militær og ideologisk art, fram til den ebbet ut ved valget av generalsekretær, Mikhail Gorbatsjov for kommunistpartiet i Sovjetunionen 11. Mars 1985. Etter uker inn i sitt embete lanserte Gorbatsjov Glasnost(åpenhet) og Perestrojka(restrukturerings). Den nye politikken førte til at russiske styrker trakk seg ut av Øst-Europa, samt store innrømmelser angående våpenkappløpet, som Sovjetunionen ikke lengre hadde økonomi til. Dette og andre faktorer førte så til at Sovjetunionen ble oppløst, og den kalde krigen ble avsluttet. Med avslutningen

av den kalde krigen, bestod NATO selv uten sin tidligere utfordrer, Sovjetunionen og Warszawapakten.

På 1990-tallet bestod det meste av NATOs arbeid, i å være en del av et større Europeisk sikkerhetsnett. Ved å danne kontakt og samtaler med tidligere østeuropeiske og sentraleuropeiske nasjoner, la man fundamentet for deres fremtidige deltakelse som medlemmer i NATO, samtidig som det gav de tidligere østblokklandene mulighet for stabilitet, og utvikling av demokratiet, og deltakelse i den europeiske integrasjonen. (Gheciu 2005:211) I tiden etter den kalde krigens slutt, så man også at mange NATO-allierte begynte å kutte i sine forsvarsutgifter, enkelte med så mye som 25%. Det ble snart åpenbart, at selv om slutten av den kalde krigen kanskje hadde fjernet trusselen om militær invasjon, hadde ustabiliteten i deler av Europa økt. (NATO 2012:09) Under konfliktene i Jugoslavia på 1990-tallet, valgte derfor NATO å ta en aktiv del i å avslutte volden som foregikk mot sivilbefolkningen, men også mellom de krigende parter. NATOs bruk av militære styrker økte også under konflikten. Dette kulminerte i at NATO valgte å gå aktivt inn i slutfasen av konflikten i 1999, for å stoppe volden i Kosovo. En viktig milepæl med NATOs involvering i konfliktene på Balkan, var at det gav alliansen en ny relevans den tidligere ikke hadde hatt. Konfliktene endret også NATO til å være en allianse som drev med "Out-of-Area" operasjoner. NATO hadde også vist at det ikke var i deres interesse å bare sikre fred i NATO-området, men også utenfor. Med terrorangrepet mot USA i 2001 ble NATO trukket inn i den største militære konflikten de noen gang hadde tatt del i, og etter at USA valgte å påberope artikkel V, kom NATO inn i krigen. Etter krigen i Afghanistan, og NATOs tilbaketreking, ble sikkerheten i landet tilbakeført til Afghanske myndigheter i 2014. Med dette har NATO igjen gått tilbake til å satse på sine nærområder. Satsingen på sikkerhet i Europa, og NATOs nærområdesatsing, har også blitt sterkt påvirket av Ukraina-konflikten, og senere russisk annektering av Krim-halvøya. Dette førte så til at NATO på Wales toppmøtet i 2014, valgte å satse mer på kollektiv sikkerhet, ved å øke sitt militære nærvær i Øst-Europa. (NATO 2014)

2.2 NATO i omstilling fra 1991 til i dag.

I 1991 kom en ny tidsalder for NATO, da Sovjetunionen kollapset. Med NATOs tradisjonelle fiender borte, mente flere at behovet for NATO var borte, og at forsvarsutgifter i væpnede

styrker kunne reduseres. (NATO 2012:08) Det første strategiske konsept etter den kalde krigen kom i 1991, og anerkjente at alliansen stod ovenfor et nytt sikkerhetspolitisk miljø. Konseptet skulle hjelpe NATO med å forberede seg til å imøtekomme nye utfordringer. Konseptet la også føring om å søke samarbeid og ekspansjon av sikkerhet i Europa, gjennom samarbeid med land som tidligere hadde vært en del av Warszawapakten. (NATO 1991) Alliansen valgte også å redusere sine styrker til et minimum, og satset heller på mobile, fleksible, og slagkraftige styrker. (NATO 1991) Samtidig stadfestet alliansen sine tidligere prinsipper, men på grunn av endret sikkerhetssituasjon i Europa, satset man på en bred tilnærming til sikkerhet. Med det strategiske konseptet fra 1991, fikk man derfor et strategisk konsept som var fundamentalt endret, i forhold til hva NATOs kjerneoppgaver hadde vært tidligere.

2.3 Strategisk konsept fra 1999, og NATO videre fram til 2010

I 1999 ble et nytt strategisk konsept lansert. I dette konseptet fortsatte man med utgangspunktet i en bred tilnærming til sikkerhet, og NATO skulle nå bidra med sikkerhet til hele det Euro-Atlantiske området. (NATO 1999) Valget om å endre alliansens mål var lærdommen NATO hadde fått under konfliktene på Balkan, hvor NATO hadde ledet, og gjennomført flere militære operasjoner. Man innså at flere av NATOs oppgaver lå utenfor hva NATO så på som sine kjerneområder, og trusler mot NATO-land kunne være globale. På toppmøtet i Washington i 1999 ble medlemslandene enige i å satse på Out-of-Area operasjoner. (NATO 1999)

Alliansen anerkjente også at en bred tilnærming til sikkerhet også måtte innebære viktigheten av politiske, økonomiske, sosiale, og miljø faktorer. (NATO 1999) Man la derfor grunnlaget for å ikke bare utvikle militære kapasiteter for å skape kollektiv sikkerhet, men også for å skape fred, og drive med krisehåndteringsoperasjoner. Med dette gikk nå NATO vekk fra en streng praksis, om bare kollektivt forsvar til kollektiv sikkerhet. Alliansen fikk også en større global betydning enn når alliansen var rent forankret i det Euro-atlantiske området.

Med terrorangrepet i New York, den 11. September 2001, ble Artikkel V for første gang aktivert. På kvelden til den 12. September 2001, ble NATO-land påkalt til å ta del i krigen i Afghanistan. (NATO 2001) Krigen mot terrorisme, og invasjonen av Afghanistan førte til at NATO måtte gjennom en nytenkning, og man så nødvendigheten av at militære styrker måtte gjennom en modernisering. Krigen i Afghanistan viste også at NATO ikke lengre var regionalt forankret i Europa, men hadde vilje til å bekjempe trusler utenfor sitt geografiske område.

Ved NATO-toppmøtet i Praha 2002 forpliktet NATO-landene seg, til å forbedre de operasjonelle kapasiteter til deres forsvarsstyrker, både kollektivt og individuelt. Det nye vedtaket var også tydeligere rettet mot flernasjonalt samarbeid, og spesialisering. (NATO 2011A) Dette innebar at medlemmene skulle styrke sine styrker, men også samarbeide for å forbedre kapasiteter de kunne samkjøre. NATO opprettet også NATO Response Force, (NRF) som hadde økt intervensjonskapasitet og rekkevidde. Opprettelsen av denne styrken, var også med på å ta NATO ut av Europa, og gjøre alliansen til en global leverandør av sikkerhet. (Græger 2009:38) Fra 1999 til 2010 utvidet NATO også medlemsmassen, fra 19 medlemsland, til 28 [Vedlegg](#). Med de store endringene NATO nå stod overfor, var man enige om at dette måtte reflekteres i et strategisk dokument, som kunne være en guide for NATO inn i fremtiden.

2.4 NATO i det 21. århundre

Det nye strategiske konseptet ble lansert i Lisboa 2010, og heter "The Strategic Concept, Active Engagement, Modern Defense". Konseptet skal være NATOs veileder de neste ti årene. Konseptet tydeliggjør at NATOs kjerneoppgaver er det kollektive forsvaret og sikkerhetsinteresser i nærområdene. For å kunne beskytte NATOs territorium og befolkning, skal NATO avskrekke fiendtlig aggresjon med en passende blanding av atomvåpen, og konvensjonelle styrker. For å kunne sikre NATOs territorium og befolkning, blir det også lagt opp til at medlemslandene må "*sustain the necessary levels of defence spending, so that our armed forces are sufficiently resourced*". (NATO 2010) Mens NATO går tilbake til sine gamle kjernesaker, fremheves også Out-of-Area operasjoner som en av NATOs kjerneoppgaver.

Ifølge det strategiske konseptet skal også NATO satse på å utvikle, og opprettholde en mobil og lett innsatsstyrke, som kan ta på seg både artikkel V oppdrag, og alliansens Out-of-Area operasjoner. (NATO 2010) I det strategiske konseptet går man også frem, for å *“Further develop doctrine and military capabilities for expeditionary operations, including counter-insurgency, stabilisation and reconstruction”*. (NATO 2010)

2.5 Åpen dør. Sikkerhet, forsvar og avskrekkelse

I det strategiske konseptet fra 2010, fortsetter også NATOs politikk om åpen dør politikk til nye medlemmer, som deler samme verdier og mål. Muligheten til å bli et fullverdig medlem, står derfor åpent for alle europeiske demokratier, som deler alliansens verdier, og som er villige, samt kan ta på seg et slikt ansvar og de krav som alliansen legger på et medlem. (NATO 2010) Angående sikkerhet stadfester man i konseptet, at det euroatlantiske området er fredfullt og at trusselen om et konvensjonelt angrep er lavt. På den andre siden stadfester man, at en tradisjonell konvensjonell trussel ikke kan bli ignorert, på grunn av moderniseringen av kapasiteter land utenfor NATO området tilegner seg. Selv med nedjusteringen av muligheten for et konvensjonelt angrep på NATO, blir andre trusler, som spredning av ballistiske missiler, og atomvåpen opphøyd. Andre typer trusler NATO ser på som en større mulighet, er terrorisme, elektroniske angrep, og konflikter som kan forstyrre energi og handelsruter. (NATO 2010)

2.6 Omstilling og reformasjon i det 21. århundre

I det strategiske konseptet fra 2010, legger NATO føringen om å reformere NATO til det 21. århundre. På bakgrunn av dette går derfor NATO inn for å maksimere muligheten til å sette inn styrker, og deres kapasiteter ute i felt, ved å fokusere på at medlemmene skal møte NATOs bruksstandarder. Medlemmene skal også oppnå sammenheng mellom forsvarsplanlegging, for å redusere sannsynligheten for å duplisere militære kapasiteter man ikke trenger. NATO går også inn for å fokusere på utviklingen av NATOs stridskapasiteter mot moderne bruksområder. NATO skal også fortsette med kostnadseffektivisering ved å utvikle,

og operere kapasiteter sammen. NATO skal også fortsette prosessen for reform av NATOs styrker, og for å maksimere effektivitet. (NATO 2010)

2.7 Omstilling av NATO etter det strategiske konsept av 2010

I tiden etter NATOs strategiske konsept fra 2010, har NATO fortsatt hatt problemer med ettervirkninger av finanskrisen i 2008. Flere NATO-land har også måtte gå gjennom brutale kutt på sine budsjetter, noe som har hatt en negativ innvirkning på medlemslandenes forsvarsbudsjetter. Samtidig har alliansens sikkerhetssituasjon endret seg, og blitt mer mangfoldig og uforutsigbar. På bakgrunn av dette, men også den skjeve fordelingen mellom USA, Canada og Europa, lanserte NATO Smart Defence-initiativet på toppmøtet i Chicago i mai 2012. (Hilde 2014:32) Tanken bak "Smart Defence" er ifølge NATO *"concept that encourages Allies to cooperate in developing, acquiring and maintaining military capabilities to meet current security problems in accordance with the new NATO strategic concept."* (NATO 2015B) Ideen bak initiativet er også at de europeiske NATO-medlemmene kan samarbeide for å få kostnadseffektiv tilgang til moderne forsvarskapasiteter.

2.8 Toppmøtet i Wales 2014

På toppmøtet i Wales den 4-5. September, understreket NATOs stats- og regjeringssjefer betydningen av forsvarssamarbeidet i mange ulike former. NATO understreket igjen alliansens forpliktelse til Washington avtalen i 1949, for å beskytte alliansens territorium. Alliansen understreket også at de skal jobbe for å oppnå deres tre kjerneoppgaver, satt i det strategiske konseptet fra 2010. NATO lanserte også sin nye NATO Readiness Action Plan, (RAP) som skal gi alliansen flere måter å besvare endringer i sikkerhetssituasjonen på NATOs grenser, og berolige alliansens medlemmer. (NATO 2016) Alliansen skal også besvare problematikken som har oppstått, på bakgrunn av Russlands strategiske operasjoner i Øst-Ukraina, og Russlands annektering av Krimhalvøya. På toppmøtet i Wales gikk NATO også inn for å styrke reaksjonstiden for NATO Response Force, (NRF) ved å utvikle styrkepakker som skal besvare potensielle trusler, og utfordringer. (NATO 2014)

Ved toppmøtet ble det også bestemt at NATO skulle reversere trenden om nedgang i forsvarsbudsjettene. Alliansen satte et mål, om at alle medlemmene skulle jobbe for ha forsvarsbudsjetter som bestod av 2% av brutto nasjonalprodukt, innen et tiår. Man forventer også at det blir vektlagt politisk vilje, for å endre trenden hvor forsvarsbudsjetter blir kuttet. Man ønsker også at medlemslandene skal fortsette å utvikle kapasiteter, og at man viser vilje til å delta med styrker når det trengs. (NATO 2014)

2.9 Det norske forsvaret i omstilling. Fra den kalde krigen til dags dato

Ved Berlin murens fall, og senere oppløsningen av Sovjetunionen, kom det store endringer til den norske sikkerhetspolitiske situasjonen. Det norske forsvaret måtte nå tilpasse seg en ny virkelighet, hvor en krig med Russland og Warszawapakten ikke lenger var tilfellet. Fram til 1990 hadde det norske forsvaret hatt en betydelig økning i forsvarsbudsjettene, mens bevilgningsnivået etter har ligget stabilt i tiden etter den kalde krigen. Med slutten på den kalde krigen, endret det norske trusselbildet seg. Invasjonstrusselen fra øst var ikke lenger overhengende, slik det var under den kalde krigen. På den andre siden begynte det norske forsvarets oppgaver å endre seg, og andre oppgaver ble mer fremtredende. (Berg-Knutsen et al:2007) På bakgrunn av dette gikk forsvaret inn for en styrt omstilling, fra et forsvar som var bygget på et statisk mobiliseringsforsvar, til mobile innsatsstyrker med kort reaksjonstid. (ibid) Store endringer av det norske forsvaret tok vente på seg, og det gikk et tiår fra den kalde krigens slutt i 1990, til det ble satt i verk gjennomgripende/storstilte endringer i det norske forsvaret. (Ulriksen:2006)

Fra perioden 1990 til 2001 ble det gjennomført en betydelig reduksjon av det norske forsvaret. Bemanningen gikk ned, og enheter og forsvarsanlegg ble nedlagt. I 2002 på anbefaling fra forsvaret, bestemte stortinget at alle festninger og kystartilleri skulle legges ned, og man skulle heller satse på mobile missilbatterier. (Rygh 2015:51-52) Utover 90-tallet hadde også den sikkerhetspolitiske virkelighetsbeskrivelsen i diverse stortingsmeldinger, og andre styringsdokumenter endret seg, etter hvert som nye former for væpnet konflikt manifesterte seg på Balkan og andre steder. (Disen 2015:396-397) Men selv på bakgrunn av dette, ble det ikke gjort store endringer fra det tunge og tidskrevende mobiliseringsforsvaret Norge hadde, til et mer fleksibelt og moderne et. Endringene i forsvaret var først og fremst

en reaksjon på ønske om å kutte i forsvaret, på bakgrunn av økonomiske årsaker, og innkassere den såkalte fredsdividende. (ibid 396) Det norske forsvaret hadde heller ikke den økonomiske ryggraden man måtte ha, for å kunne opprettholde det gamle mobiliseringsforsvaret, som man hadde bygd det norske forsvaret på under den kalde krigen.

Omstilling av forsvaret ble først tatt på alvor i 2001, da Stortinget varslet i sin stortingsproposisjon 45, et ønske om å gjennomføre endringer. Regjeringen anerkjente at det norske forsvarets størrelse ikke stod i forhold til de ressurser det ble tilført, og at forsvarets innretning ikke var egnet til å løse framtidens oppgaver. Denne realiseringen kom på bakgrunn av de lærdommer forsvaret hadde, fra sitt bidrag til NATOs Kosovo-aksjoner, hvor forsvaret hadde hatt problemer med å stille relevante enheter på kort varsel.

(Ulriksen:2006)

Med forsvarets stortingsproposisjon 42 (2003-2004) Den videre modernisering av Forsvaret i periode 2005-2008, hadde forsvaret klart å omstille seg til å bli et forsvar, som skulle kunne reagere raskere med relevante og effektive militære enheter, for å kunne løse prioriterte oppgaver. (Ulriksen 2006) Av prinsipp bestemte også Stortinget, at alle styrker i Norge skulle kunne brukes både hjemme og ute. Det ble også bestemt at høy beredskap, og nesten umiddelbar tilgjengelighet, var prioritert foran evne til å stille større styrker, i løpet av en lengre periode. (ibid) Med dette hadde altså det norske forsvaret begynt den nye transformasjonen, fra å være et mobiliseringsforsvar bygd på den sikkerhetspolitiske situasjonen under den kalde krigen, til et nytt sikkerhetspolitisk klima, hvor man så nødvendigheten av et moderne innsatsforsvar. På bakgrunn av dette har det norske forsvaret vært under en konstant nedskjæring og reduksjon. Dette kommer ofte tydelig fram i forskjellige stortingsproposisjoner, hvor kutt og redusering av forsvarsstruktur og innretning, samt endringer av hvilke oppgaver forsvaret har er sentrale. (St.prp.nr 48) På den andre siden har forsvaret også blitt mer profesjonalisert, slagkraftig og effektiv. Forsvaret har også vært gjennom en drastisk modernisering, hvor forsvaret har fått nye og moderne våpensystemer, som man ikke hadde hatt muligheten til å ha under den kalde krigens mobiliseringsforsvar.

3 Teoriene

I dette kapitlet vil jeg skrive om de aktuelle teoriene jeg mener kan hjelpe med å belyse problemstillingen for oppgaven. Hvordan påvirker NATOs omstilling Norges forsvarsmessige prioriteringer? Og: I hvilken grad er spørsmålet om byrdefordeling innen NATO fortsatt på dagsorden? Første del av kapitlet tar for seg hva en allianse er, og deler allianser opp i to, en uformell- og en formell allianse. Dette vil kunne belyse hvorfor stater velger å være med i en allianse, og hvordan alliansen kan påvirke sine medlemmer. Selv om begrepet allianse tidvis kan benyttes om løse arrangementer, så bruker jeg begrepet kun om forpliktende samarbeid, basert på formelle avtaler mellom stater. Jeg vil så belyse hva man legger i begrepet kollektivt ansvar, siden jeg er av den oppfatning av at begrepet om kollektivt forsvar kan forklare hvordan NATO kan påvirke medlemmenes forsvarsprioriteringer. Neste del av kapitlet tar så for seg de teoriene realismen og liberalismen, som gir ulike oppfatninger av verden, og samarbeid. Siste del av teorikapitlet omhandler teori om byrdefordeling og vil danne utgangspunkt i analysen av det andre spørsmålet i problemstillingen.

3.1 Hva er en allianse

I første omgang kan det være viktig å påpeke at en allianse er en formell enighet mellom to, eller flere stater for å samarbeide militært. Allianser er ofte formalisert i traktater, og inneholder lovnader om at stater skal koordinere sin handlinger, i en eventuell militær konflikt, samtidig som de opprettholder sin suverenitet. (Martin Griffith 2008:9) Ifølge den greske generalen, og historikeren Tukydid, var frykten for politisk utpressing, eller tap av territoriell kontroll den forklaringen som kunne forklare best, hvorfor militære allianser ble etablert, (Ferman 2007:41) og dette har også stor relevans i dagens forståelse av militære allianser. Allianser kan være både formelt og uformelt samarbeid. En formell allianse er en allianse hvor medlemmene kjenner til hver enkel medlemstat, og alliansen er ofte nedskrevet gjennom en traktat hvor man lover å hjelpe den som blir angrepet.

(Griffith&O`Callaghan 2002:1) Et godt eksempel på dette er Den nordatlantiske traktats organisasjon (NATO).

På den andre siden har vi de uformelle alliansene, som er mye løsere og mindre stabile, og vanskelige å stole på, (ibid 1) men slike allianser er av liten interesse i denne oppgaven. Ofte blir formelle forsvarsallianser dannet av at en stat som har særskilt interesse av å beskytte andre land, og for å avskrekke et mulig angrep på det landet staten har sin interesse i. (Skogan 2007:118) At noen stater lager en allianse kan også føre til en mot-allianse. (ibid 137) Til slutt har man det man kaller en fleksibel allianse, når en eller flere stater truer en annen stat, vil noen stater bli med i en mot-allianse, som gjør at balansen endres mot den aggressive. (Goldstein&Pevehouse 2011:50)

Ved å samle sin militære, politiske og økonomiske makt i en allianse, kan stater øke sin makt, og sin posisjon, i forhold til andre stater som ikke er med i alliansen. En interessant side ved slike allianser er også at stater kan gå sammen for å betale for forsvaret. Dette gjør at stater kan bruke mindre penger på forsvar, enn hvis de står utenfor alliansen. Man kan også velge å satse på en side av forsvaret. For eksempel kan en stat utvikle en sterk marine, på bekostning av flyvåpen hvor andre alliansestater kan dekke kapasiteten på det området. At man deler på forsvarsutgiftene i en allianse, gjør det også lettere for mindre stater å være med i en allianse, og mange mindre sårbare stater velger ofte allianser framfor å basere seg utelukkende på eget forsvar. Samtidig kan også en militær allianse ha rent økonomiske fordeler, slik som økt handel og økonomisk samarbeid. (Carlsnaes: 2008:13-14)

3.1.1 Småstater i allianser

Ifølge Dan Reiter har små stater, og store stater, forskjellige sikkerhetsbehov, som må dekkes når man er i en allianse. Mens små stater ønsker å sikre seg mot en direkte trussel ved medlemskap i en allianse, har ofte stormakter indirekte trusler mot sine oversjøiske områder, og sikkerheten til sine allierte som må sikres for å kunne møte sine sikkerhetsinteresser hjemme. (Reiter 2006:236) Ofte har de man er i allianse med den samme fienden, eller en de oppfatter som deres fiende. Men for små stater i en allianse vil

ofte de sikkerhetspolitiske interessene skje på betingelser til de større statene i alliansen. Dette kommer av at små stater ikke kan ha til dels den samme grad av påvirkning, som store stater har. På grunn av dette vil små stater ofte bli påvirket av andre land, i forhold til hvordan de klarer å håndtere sitt politiske handlingsrom, og små stater vil ofte være avhengige av å påvirke ved å mobilisere politiske virkemidler i sin sikkerhetspolitikk. (Kjøhlberg&Nyhamar 2011:7)

Ved å jobbe sammen i en allianse, er ideen at hver enkelt stats sikkerhet øker relativt, i forhold til stater som ikke er med i alliansen. Småstater i en allianse vil som oftest velge å delta i en allianse, hvis den overordnede fortjenesten er høyere enn det vil koste å stå utenfor. (Reiter&Gärtner 2001:2) Ifølge Walter Carlsnaes (2008:11) er allianser blitt regnet som selve kjernen i all internasjonal politikk, siden allianser skaper grunnstrukturen i internasjonal politikk, på grunn av at allianser internasjonaliserer maktbalanser. For små stater er også allianser en god arena for samarbeid, siden slike institusjoner ofte fører til normer, regler og adferd, som gir forutsigbarhet. (Kjøhlberg&Nyhamar 2011:8). På bakgrunn av dette kan små stater gjennom sitt forhold til NATO, eller USA få et materielt bidrag til deres sikkerhet, mens institusjoner som FN og EU bidrar til utvikling og opprettholdelse av normer og regler. Dette fører så til at stabilitet og begrenser bruk av maktmidler i konflikter. (ibid 9) En allianse viser seg i blant å være et viktig middel for å avskrekke militære angrep, og at de minsker konflikter mellom stater, samt at andre stater i større grad vil hjelpe den eller de statene som blir angrepet, hvis de er i en allianse sammen.

3.1.2 Kollektivt Ansvar

Kollektivt ansvar er et konsept som sier at hvert medlem av en gruppe skal gjennom sin deltakelse akseptere fullt ansvar for gruppens handlinger. (Scruton 2007:108) Dette konseptet forklarer til hvilken grad et medlem i en gruppe føler et ansvar overfor gruppen. Man er ikke avhengig av at alle medlemmer i en slik gruppe bidrar like mye til den samlede innsatsen, men hver enkelt medlem i gruppen står ansvarlig for utfallet gruppen gjør. Begrepet er kjent fra jussen, og filosofien, men vil hær bli overført til allianser. Sett opp mot allianser vil dette bety at alle medlemslandene står kollektivt ansvarlig for et spesifikt utfall.

For eksempel vil alle i en allianse stå ansvarlig hvis man ikke klarer å gjennomføre spesifikke mål. I en militær allianse vil man også kunne forstå dette som at alle medlemmer er ansvarlig for å bidra til det samlede målet, altså å gi sikkerhet, men man er ikke avhengig av å bidra på lik linje som alle, så lenge man bidrar. Samtidig står man også selv ansvarlig for utfallet, om det er positivt eller negativt. Med tanke på kollektivt ansvar må også alle i gruppen stå inne for hva gruppen som helhet bestemmer selv når man er imot. (Robertson 2004:86)

3.2 Realismen

Realismen som teori kan være vanskelig å definere som en helhetlig teori i internasjonal politikk. Ifølge Harvard professoren Jonathan Haslam, kan realisme sees som "A spectrum of ideas.. Rather than as a fixed point of focus with sharp definitions". (Donnelly 2008:151) Likevel er det noen områder hvor realismen fokuseres på, slik som makt, egeninteresser og anarki. Disse delene er viktige hvis man ønsker å forstå, og analysere stater og maktspeillet mellom dem. Makt er ofte et sentralt konsept i internasjonal politikk, og i realismen fokuserer man på dette og hvordan stater opptrer på den internasjonale arena, for å oppnå makt. Makt kan være vanskelig å definere, men den enkleste definisjonen av makt mellom stater er når en stat har evnen til å få en annen aktør til å gjøre noe han ikke selv ville ha gjort. Når realister snakker om anarki, handler dette om at det internasjonale systemet eksisterer i en form for anarki, hvor det ikke eksisterer en opphøyd myndighet som kan tvinge sin vilje på stater. Mens en stat selv kan påføre sine lover og regler ovenfor befolkningen innenfor staten, er det ikke en slik myndighet i det internasjonale systemet. Dette gjør at innen internasjonal politikk vil det være nærmest umulig med kollektive goder, og makten til en stat er bare stoppet av makten til andre stater. Stater er derfor ifølge realismen avhengig av å sikre seg selv, og vil gjøre det den kan for å overleve, eller skaffe seg mer makt. (Nau 2007:20) Stater kan også hjelpe seg selv, ved å ta i bruk allianser med andre stater, og ved noen tilfeller bruke makten som ligger i internasjonale normer. (Goldstein 2014:49)

3.2.1 Realismen og allianser som en del av maktbalansen i en anarkisk verden

Ifølge den realistiske tradisjonen vil stater gå inn i allianser fordi de ønsker å maksimere sin egen makt, i forhold til andre stater i et internasjonalt system. Sagt på en annen måte, velger stater allianser ut fra deres egne nasjonale interesser- (Griffith&O`Callaghan 2002:2) Hvis deres nasjonale interesser endrer seg vil stater ofte revurdere om alliansen enda kan beskytte deres interesser. (Ibid 2) I realismen er stater pessimistiske når det kommer til samarbeid, siden strukturen i internasjonalt politikk er så ustabil, og kan endre seg fra å være et unipolar, bipolar og et multipolar system, (Müller 2002:371) hvor man har enten en, to eller flere stormakter. Samarbeid må derfor være slik at man ikke taper på det. Ved å gå inn i en allianse kan en stat relativt billig og med en lav risiko slippe unna de økonomiske byrdene det å ha et stort forsvar tilsier. Er man en liten stat, med en liten økonomi, vil det også være rasjonelt å gå inn i en allianse med andre stater slik at man kan samle de militære kapasiteter, samtidig som at en allianse er en god måte for små stater å prosjektere makt. (Goldstein&Pevehouse 2011:49) En stat kan også bli med i en allianse for å øke egen makt, samtidig som de sikrer egen sikkerhet. Ifølge Karen. A Mingst kan en allianse representere det beste institusjonelle verktøy en stat har for å styrke sin egen makt. (Mingst 2002:224) På grunn av dette er derfor det å være medlem i en allianse god politikk for småstater i et anarkisk verdenssamfunn. Allianser er også et viktig verktøy i en stats sikkerhet siden man ifølge realismen ikke kommer unna nødvendigheten, eller muligheten for at det ikke vil komme krig. (Griffith&O`Callagan 2002:751)

Forventning om realismen

Realister legger vekt på at stater, når det kommer til egen sikkerhet, i siste instans bare kan stole på seg selv. NATO vil derfor bare kunne påvirke norske forsvarsprioriteringer så lenge norske politikere anser at prioriteringene fremmer Norges sikkerhet.

3.3 Liberalisme

Liberalismen kom på 1990-tallet tilbake som en innflytelsesrik teori i internasjonalt politikk og i akademia, og som et kompetent motsvar til realismens innflytelse i internasjonalt politikk.

Liberalismen som tradisjon kan trekke sine røtter tilbake i tid, og var før 1990-tallet et tankegods flere statsledere tok utgangspunkt i under første- og andre verdenskrig. Hva liberalismen i sin klassiske form hevder, er at internasjonal politikk og utfordringer kan løses gjennom samarbeid, framfor konflikt, og at menneskets natur er hovedsakelig god. (Mingst 2004:62) Noen kjennetegn med liberalismen er da at framfor en konstant kamp på den internasjonale arena, endrer reglene i internasjonal politikk seg, og vil eventuelt bli mer fredfullt som tiden går. Påstanden blir styrket av utviklingen av internasjonale organisasjoner, og samarbeid, samt endringer i normer og identitet. (Goldstein&Pevehouse 2011:63) En annen siden av liberalismen er at rasjonelle aktører vil kunne gi opp sine kortsiktige interesser for å sikre sine langsiktige interesser, og det samfunnet de tilhører. (Goldstein&Pevehouse 2014:86) Den liberalistiske tolkningen av internasjonal politikk har også sett nytten av handel og samarbeid, som en mekanisme som gjør at stater ikke lenger er i militær konflikt med hverandre. Samarbeid har også den positive effekten at det kan føre til institusjonalisering. Gjennom slike institusjoner kan derfor verdenssamfunnets anarkiske kultur modifiseres til noe positivt. (Robinson 2007:281-282) Liberalismen legger derfor vekt på politiske og økonomiske egenskaper ved statene som gjør de mer fredelige.

3.3.1 Liberalismen og allianser

Å anvende et liberalistisk syn på allianser har lenge vært vanskelig, siden allianser lenge har blitt ansett som en kilde til konflikt framfor fred. (Griffith&O`Callaghan 2002:2) I perioden før og under første verdenskrig var det mange som mente at alliansesystemet Europa førte til krig framfor fred, og maktbalansering kjent fra realismen gjorde kriger verre. (Burchill 1996:45) På bakgrunn av dette ønsket man å skape et system, hvor aggressive stater ble møtt av den samlede kraft til alle stater. Denne typen organisering ble kalt kollektivt sikkerhet (Collective Security). Når liberalismen har prøvd å gi et svar på hvorfor noen stater velger å gå sammen i en allianse, finner de ofte at statene har flere likheter enn ulikheter. For eksempel er det vanlig at demokratier går sammen for å dekke sine sikkerhetsutfordringer sammen. Siden demokratier er etter flere forskeres oppfatning mindre tilbøyelige til å gå til krig en ikke-

demokratier, blir også sannsynligheten for en militær konflikt med andre mindre. Harald Müller 2001:377) En retning innenfor liberalismen(neoliberalisme) har likhetstrekk med realismen i sitt syn på stater, som rasjonelle aktører i et anarkisk system. De anerkjenner at samarbeid derfor er vanskelig, men mener det ikke er umulig. Samarbeid i en allianse blir også lettere når man har det samme mål, og en allianse blir også vektlagt for å være en bidragsyter til å institusjonalisere, og forme internasjonal politikk. (Hellmann & Wolf 1993:13) Har medlemmene utviklet økonomiske og politiske bånd, er sannsynligheten for konflikt mellom dem liten. (Keohane&Nye 1977) Samarbeid innen en allianse kan derfor hjelpe medlemmene med å løse felles utfordringer og konflikter mellom stater. Medlemmer i en allianse vil derfor gå sammen i løst og tett samarbeid, hvor de gir fra seg beslutningsmakt, og bestemmelseskraft til gode for alle. Ved å gjøre dette kan de opprettholde en organisasjon som er gunstig for dem. (Hellman&Wolf 1993: 3-43)

Forventninger om Liberalismen

Med utgangspunkt i et liberalistisk syn kan man anta at det NATOs medlemsstater er kommet fram til i fellesskap, vil ha betydelig innflytelse på norske forsvarsprioriteringer, fordi NATOs prioriteringer anses å være det som tjener Norge best.

3.4 Byrdefordelingsproblematikk

Å dele på byrder har ofte vært vanskelig i allianser. Dette er ofte tilfellet i allianser hvor maktforholdene er asymmetriske, hvor noen må påta seg et større ansvar enn andre. Ifølge Hartley&Sandler (1999) handler byrdefordeling, og debatten rundt dette, om hva som er, og hva som burde være. Altså om det faktiske bidrag som hver nasjon kollektivt bidrar med til det kollektive forsvaret, og at bidragene skal være rettferdige. (Hartley&Sandler 1999:668) Teoretiseringen rundt byrdefordeling har tatt utgangspunkt i at medlemmer i en allianse samlet bidrar til et forsvar, som er et rent offentlig gode, hvor man ikke har rivalisering over forsvaret, og hvor man ikke ekskluderer andre fra tilgang til dette godet. Dette er hva man kaller ikke-rivaliserende, og ikke-ekskluderende goder. Sett i sammenheng med allianser, vil man ifølge denne teorien ikke oppleve at en alliansemedlems konsum av godet, (forsvar)

fører til at andre medlemmers tilgang til det gode vil bli redusert. (Russett&Sullivan 1971:846) I følge Mancur Olson hevdet han at dette ikke er tilfellet. Olson argumenterte for at innen en gruppe av rasjonelle aktører, som handler ut fra selvinteresse, og som vil tjene på at de som gruppe deler byrdene, vil man fortsatt se flere som handler motsatt. (Olson: 1965:2-3) Samtidig hevder Olson at de som er medlem i en gruppe som gir et kollektivt gode, må ha en form for kraft som tvinger de til å ta del i byrdene, siden rasjonelle medlemmer vil prøve å maksimere sine egne vinninger, ved å slippe kostnadene, (Ibid 2) og er hva vi legger i begrepet gratispassasjerproblemet (free-ride). Å være en gratispassasjer er altså når noen i en gruppe nyter en ytelse, en ressurs, eller et gode uten å selv bidra til dette gode. Olson hevder også at et medlem i en gruppe ikke vil hjelpe med byrden av kostnadene, hvis de ikke har et annet incentiv enn det å beskytte gruppens interesser. Ofte oppstår dette problemet i store grupper, slik NATO, og store stater vil ofte bære en disproporsjonal del av byrden i forhold til mindre stater. (ibid 36) Det er derfor en tendens til at de små utnytter de store. De som vil ha seg mest tjent på et offentlige gode, har som oftest midlene til å bære den disproporsjonale kostnaden, mens mindre medlemmer av gruppen vil bære en byrde, som er mindre enn deres eget forbruk av ressursene og godene. (ibid 3)

I 1966 utviklet Olson derfor denne teorien videre, sammen med Richard Zeckhauser, i sitt memorandum *An Economic Theory of Alliances*, (1966) hvor de argumenterer for at jo mektigere og større en stat er, jo vanligere er det at de bærer en disproporsjonal stor andel av kostnadene. Og småstaters andel er liten, eller ingen bidrag til allianser.

(Olson&Zeckhauser 1966:5) Teorien hevdet ennå at allianser lik NATO, bygger på et rent offentlig gode, men at de små utnytter de store. Dette er hva de kalte utnyttelseshypotesen. Byrdeproblematikken kunne heller ikke forklares, av at den skjeve byrdefordelingen kom av politiske eller moralske forklaringer, til hvorfor større stater, slik som USA, tok på seg en så stor andel av den samlede økonomiske byrden innenfor allianser, slik som NATO. Ifølge dette synet, er derfor mye av den økonomiske rollen til småstater i en allianse symbolsk framfor noe annet.

En annen tilnærming til byrdefordeling i allianser kommer fra Benjamin Zycher, (1990) som har prøvd å koble opp byrdefordeling med andre utgifter enn rent militære utgifter, i noe

han kaller for "multinational provision of a group of goods". Altså har byrdefordelingsdebatten flere lag, hvor medlemmer i en allianse kan gi andre goder enn rent militære. Zycher hevder også at det er blitt vanligere at stater i en allianse kan gi andre bidrag til allianser, slik som økonomisk hjelp til andre stater, og at dette skiftet fra rent militære allianser ikke har blitt skrevet mye om når det kommer til byrdefordeling. For eksempel kan noen medlemsland velge å spesialisere seg på spesifikke områder, hvor de deltar innen alliansen. Samtidig burde heller ikke goder en stat har, som er rent gode, regnes inn i byrdefordelingen. (Zycher 1990:5) At man ikke tar dette med i den samlede analysen av byrdefordeling er da uheldig, siden det kan hende at noen stater har satset på å gi økonomisk hjelp, eller andre områder framfor å styrke sine militære kapasiteter (ibid 5)

Ifølge John R. O'Neal (1990) kan byrdefordeling, og at flere stater i allianser velger å kutte ned sine militære utgifter, sees i sammenheng med teorien om private goder (private goods), at stater velger å øke sine militære utgifter når dette hovedsakelig gagnar dem selv, og ikke de andre allierte. Altså vil byrdefordeling i forhold til den økonomiske størrelsen bli lavere hvis mindre stater øker sine militærbudsjetter for å skaffe seg noe som gagnar dem selv. Dette kan være at de velger å øke forsvarsutgifter for å skape kontroll innenfor sine egne grenser, forventede økonomisk gevinst, eller innflytelse innen alliansen, og i situasjoner hvor alliansen er i konflikt med andre. (O'Neal 1990:385)

Forventninger fra byrdefordelingsproblematikk

Ut ifra byrdefordelingsproblematikken, kan man forvente at NATOs krav om økt byrdefordeling, vil være nærmest en utopi, på grunn av at NATO ikke har noen bindende makt ovenfor medlemsland

En annen antagelse er at NATO vil fortsette å være en allianse med stor grad av "gratispassasjerer", og stater vil velge å kutte, eller øke sine militære budsjetter hvis dette gagnar dem selv. På bakgrunn av disse to antagelsene forventer jeg å finne tegn på at byrdefordeling fortsatt er på dagsordenen, men at det ikke blir gjort noe for å nå disse målene.

4 Metode

I dette kapitlet redegjør jeg for mitt metodevalg. Den metodiske tilnærmingen vil være en dokumentanalyse, der jeg undersøker hvilke prioriteringer det norske forsvaret og norske beslutningsmyndigheter har hatt, og ser dette opp mot hvilke prioriteringer NATO ønsker at medlemslandene skal prioritere. Og i hvilken grad spørsmålet om byrdefordeling innen NATO fortsatt er på dagsorden. Jeg vil først begynne med en generell gjennomgang av hvorfor jeg velger en kvalitativ metode framfor en kvantitativ. Jeg vil så komme inn på hvorfor jeg har valgt å bruke dokumentanalyse som valgt metodologi, og utfordringer rundt dette. Jeg vil så til slutt diskutere studiens validitet, og forskningsetiske problemstillinger

4.1 Kvalitativ Versus kvantitativ

For å skrive en god analyse må man velge en metode for å samle de data man senere skal ta i bruk for å analysere materialet. På bakgrunn av dette må man derfor velge en metode fra de to hovedtypene, kvalitativ, eller kvantitativ metode. I et kvantitativt studie vil en forsker se på, og sammenligne opplysninger, som er hentet fra et større antall enheter som uttrykkes gjennom tallform, hvor det så blir gjennomført en statistisk analyse av mønstrene tallene lager. (Hellevik 1999:110) Mens en kvalitativ undersøkelse ofte er et intensivt opplegg hvor man har få enheter og mange opplysninger av data, er det i ofte i kvantitative undersøkelser mange enheter, og færre variabler som blir systematisk presentert og registrert. (ibid 111) Mens man i kvantitativ metode ønsker å kunne generalisere fra sitt utvalg til resten av befolkningen, ønsker man i kvalitativ metode å skape en forståelse av et fenomen, og denne forståelsen som utgangspunkt i en forklaringsmodell på et gitt case¹. Eller slik Denzin og Lincolns hevder, at begrepet kvalitativ innebærer det å fremheve prosesser og mening, som ikke kan måles i kvantitet eller frekvenser. (Denzin&Lincolns 2005a:10) Valget å skrive en oppgave med bruk av en kvalitativ forskningsmetode, kommer først og fremst av problemstillingens art. Siden jeg ønsker å besvare hvordan NATOs

---

¹ Tilfelle

omstilling påvirker Norges forsvarsmessige prioriteringer, er dette et empirisk spørsmål. Det betyr at jeg må gå dypt inn i dokumenter som omhandler NATO og Norges forsvar, for å kunne besvare dette spørsmålet. Mens en kvantitativ analyse av dokumenter ofte teller en egenskap ved dokumentene, er kvalitative analyser av dokumenter når en forsker kan fortolke meningsinnholdet i det som blir sagt eller skrevet. Hvordan man skal fortolke dokumentene blir derfor opp til den som leser det, siden man ikke er selv med på å utforme eller påvirke dokumentenes innhold. Det vil også være nærmest utenkelig å kunne gjennomføre en empirisk undersøkelse uten dokumenter. (Thagaard 2009:152) Ved å ta i bruk en kvalitativ metode, kan jeg også i større grad være åpen for fleksibilitet, i forhold til hva man kan i et kvalitativ studie, som er preget av sterk strukturering. (ibid 18) Mens analysen og fortolkningen er integrert i datainnsamlingen i kvalitativ metode, må datainnsamlingen i en kvantitativ studie skje foruten analyse og fortolkning av dataen som man samler. (Halvorsen 2008:131) Dette gir meg derfor mulighet til å kunne fortolke selv hva meningsinnholdet i dokumentene jeg skal bruke er. Jeg får muligheten til fleksibilitet, ved å kunne velge selv dokumenter jeg finner gunstig, og forkaste dokumenter som ikke vil kunne være nyttig for å besvare problemstillingen.

4.2 Dokumentanalyse

En dokumentanalyse er kort fortalt en studie av dokumenter. Som oftest blir dokumenter definert som å være brev, bilder, avisartikler, eller offisielle dokumenter. Disse brukes i kvalitativ forskning for å identifisere og forstå menneskers utsagn, handlinger og kultur (kunnskapssenteret 2010, ordliste). Begrepet dokument er derfor ganske vidt siden det kan innebære så mye. I studien av dokumenter analyserer man derfor data som allerede foreligger, og som forskeren har tilgjengelig. Det er da opp til forskeren selv å samle inn den informasjonen han finner relevant til oppgaven. I denne oppgaven vil jeg vektlegge dokumenter fra offentlig hold, samt avisartikler. Det vil også bli tatt i bruk forskningsrapporter og dokumenter fra tidsskrifter. Disse dokumentene vil da bli tolket for å oppnå oppgavens formål, å finne svar på problemstillingen. Valget på å bare gjennomføre en dokumentanalyse uten supplering av intervju, falt på bakgrunn av at det ikke er vanskelig å

finne dokumenter som omhandler NATOs omstilling. Fra det norske forsvaret er det også dokumenter som tar for seg den omstillingen det norske forsvaret har vært igjennom. Jeg mener derfor at det ikke vil være vanskelig å kunne vise til nøyaktige endringer av forsvaret, og koble dette opp mot føringer NATO har gitt medlemslandene, i forskjellige strategiske konsepter, og toppmøteerklæringer.

4.2.1 *Forskjellige typer dokumenter*

En dokumentanalyse er kort fortalt en studie av dokumenter. Som oftest blir dokumenter definert som å være brev, bilder, avisartikler, eller offisielle dokumenter. Disse brukes i kvalitativ forskning for å identifisere og forstå menneskers utsagn, handlinger og kultur (kunnskapssentere 2009, ordliste). Begrepet dokument er derfor ganske vidt siden det kan innebære så mye. I studien av dokumenter analyserer man derfor data som allerede foreligger, og som forskeren har tilgjengelig. Det er da opp til forskeren selv å samle inn den informasjonen han finner relevant til oppgaven. I denne oppgaven vil jeg vektlegge dokumenter fra offentlig hold, samt avisartikler. Det vil også bli tatt i bruk forskningsrapporter og dokumenter fra tidsskrifter. Disse dokumentene vil da bli tolket for å oppnå oppgavens formål, å finne svar på problemstillingen. Valget på å bare gjennomføre en dokumentanalyse uten supplering av intervju, falt på bakgrunn av at det ikke er vanskelig å finne dokumenter som omhandler NATOs omstilling. Fra det norske forsvaret er det også dokumenter som tar for seg den omstillingen det norske forsvaret har vært igjennom. Jeg mener derfor at det ikke vil være vanskelig å kunne vise til nøyaktige endringer av forsvaret, og koble dette opp mot føringer NATO har gitt medlemslandene, i forskjellige strategiske konsepter, og toppmøteerklæringer.

4.2.2 *Skriftlige kilder, og utfordringer i en dokumentanalyse*

De skriftlige kildene jeg har samlet data fra, er først og fremst sekundære og tertiære dokumenter, der primærkildene legger grunnlaget for oppgaven. Kildene i denne oppgaven er basert på offentlige dokumenter, fra den norske regjering og NATO. Det blir også tatt i bruk andre dokumenter slik som taler, artikler og avisinnslag. Valget på å ta i bruk disse dokumentene, kommer av at jeg ønsker å vise til hvordan NATOs omstilling har påvirket Norges forsvarsmessige prioriteringer. Jeg har derfor tatt i bruk dokumentere fra NATO, som tar for seg NATOs strategiske konsept fra 2010, og andre dokumenter som omhandler NATO og hvilke føringer NATO kan legge på sine medlemsland. Jeg har også brukt dokumenter som dekker norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk, fra perioden etter 2010, for å se om disse dokumentene kan vise noen tegn på at NATOs omstilling har påvirket Norges forsvarsmessige prioriteringer. Til dette har jeg basert meg først og fremst på den nyeste langtidsplanen for det norske forsvaret Prop. 73S. Artikler og taler jeg har brukt, er stort sett skrevet nært opp til tidspunktet jeg ønsker å belyse, men også noe i etterkant. Et vanlig problem mange som skal starte på sin første dokumentanalyse har, er å velge hvilke dokumenter man skal ta i bruk. Dokumenter som så mye annet, er ofte skrevet for et spesielt formål. Nyhetsartikler er oftest skrevet tett opp mot en hendelsesperiode, og skal ofte fange leseren og være lettleste. Slike typer dokumenter kan derfor være gode å bruke i sammenheng med dokumenter som kan være skrevet for fagfolk. Debattinnlegg er ofte skrevet av personer som har en mening rundt en sak, og som kanskje har kompetanse innenfor feltet de skriver om. Valget om å ta i bruk slike dokumenter, er fordi de har et annet formål enn offentlige dokumenter fra NATO, og fra den norske stat. Som oftest vil også nyhetsartikler og debattinnlegg jeg bruker, være dokumenter som er basert på de samme offentlige dokumentene, som kommer fra NATO og den norske stat. Siden jeg bare har brukt dokumenter i skriftlig form, har det derfor vært viktig for meg å vite hvor dokumentene kommer fra. Når jeg har brukt dokumenter som nyhetsartikler, har jeg benyttet meg av mediehus som jeg kjenner til, og som jeg har sjekket opp for å finne ut om kan være pålitelige, og er kritiske til hva de publiserer. I de artikkelene jeg har basert meg på hva personer sier, har dette vært fra anerkjente personer innen faget, og som innehar mye kunnskap rundt det jeg skriver om. I situasjoner hvor jeg bruker debattinnlegg, eller kronikker skrevet til nyhetssider, og aviser, bruker det også ofte å stå om forfatter av

innlegget har en yrkesbakgrunn fra forsvaret, eller gjennom utdanning, politisk verv. Ut ifra dette har jeg valgt å stole på at det de skriver om er korrekt, og i situasjoner hvor noen skriver et debattinnlegg, eller kronikk at disse kan være farget av en persons agenda. Dette og at det faktisk at forfatter av disse kan ha et subjektivt syn, har jeg også vært obs på i forbindelse med andre dokumenter. Dokumentene som er hentet fra NATO og den norske stat, ser jeg på som dokumenter som forteller hva de ønsker å gjøre, og hva de har gjort. Spesifikke påstander fra dokumentene, ser jeg på som pålitelige og sanne, selv om det må sies at alle dokumentene jeg har brukt, er skrevet for et annet formål enn hva jeg bruker de til. Det kan derfor være mulig at dokumentene fra den norske stat, og NATO er farget av hvordan de ønsker å fremstille seg. Hva som står på papiret av hvilke prioriteringer og kapasiteter NATO og regjeringen har, er derfor vanskelig for meg å sjekke opp. I alle dokumentene jeg har tatt i bruk, har jeg først og fremst prøvd å finne noe som kan være med på å belyse de forskjellige påstandene som jeg har utledet fra teorien. Forsvarets langtidsplan fra 2011-2012, ser jeg på som et veldig relevant dokument, og det har gitt meg mye empiri som kan gi svar på hva de norske forsvarsprioriteringene er. NATOs dokumenter, først og fremst det strategiske konseptet fra 2010, har kunnet fortelle om NATOs forventninger til sine medlemmer, og hvilke prioriteringer NATO har. Andre dokumenter jeg har brukt, har først og fremst vært dokumenter som tar for seg byrdefordeling i NATO, og jeg mener at alle disse har gitt meg mye empiri som kan brukes til analysen.

4.3 Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet

I kvalitativ forskning er det viktig at man beskytter sin troverdighet, og at det som blir presentert er sant, og at resultatene som oppnås i studiet bygger på faktiske sannheter. Det er derfor viktig at man som forsker ser til, at man konstant er årvåken og reflektert gjennom forskningsprosessen, slik at man ikke får situasjoner hvor troverdigheten, og resultatene kan betviles. For å beholde sin troverdighet er det derfor viktig å redegjøre for hvor informasjonen kommer fra. (Thagaard 2009:170) Dette kan man gjøre ved å redegjøre for utviklingen av data, ved å skille ut informasjon fra dokumenter, og de vurderingene forskeren selv har av informasjonen. Resultatets troverdighet kan også styrkes når en annen

forsker kritisk går gjennom forskningen, og blir overbevist om at det er gjort på en tillitsvekkende måte. (ibid 190) Selv er jeg av den mening at de dokumentene jeg har tatt i bruk er av relevans for min problemstilling. Delen av empirigrunnlaget som kommer fra NATO, tar for seg mye av hva man kan kjennetegne som NATOs omstilling, og i Prop 73S (2011-2012) blir det også skrevet mye om norske forsvarsprioriteringer, som sammenfaller med perioden etter at NATO kom med sitt strategiske konsept fra 2010.

Mens troverdighet er knyttet til det empiriske materialet, er bekreftbarhet knyttet til de tolkninger forskeren gjør, for å komme fram til resultatet. (Thagaard 2009) På grunn av dette er det derfor viktig at forskeren forholder seg kritisk til egne tolkninger, og at andre forskere kan bekrefte resultatene. Troverdighet vil også være avhengig av at man klarer å unngå personlige holdninger og forventninger, når man skal tolke datamaterialet. I denne oppgaven er det vanskelig å vite om mine egne tolkninger har ført til feiltolkninger av empirien. Selv mener jeg at jeg har forstått essensen av de dokumentene jeg har tatt i bruk, og på bakgrunn av dette har jeg prøvd å komme med en så objektiv analyse som mulig, på bakgrunn av mine teorier. Siden denne forskningen er en masteroppgave, som skal gjennom sensur, vil oppgavens resultater kunne bli bekreftet, eller avkreftet av fagfolk med kompetanse innenfor feltet. Når det kommer til personlige holdninger og forventninger har jeg vært klar over dette under skrivingen av analysen, men føler at mine personlige holdninger ikke går ut over oppgaven. Selv er jeg av den oppfatning at jeg ikke har noen sterke meninger, eller personlige grunner til at mine forventninger kan skape et skjevt, eller feil bilde av hva jeg skal undersøke. Jeg tror også at andre mer kompetente forskere vil enten kunne si seg enige, eller er uenige i mine resultater i denne oppgaven. Jeg tror heller ikke at mine holdninger vil ha noen direkte betydning for oppgaven, siden jeg ikke tar i bruk intervju, eller observasjoner av mennesker. På bakgrunn av dette vil holdninger ikke være med på å føre oppgaven til et spesifikt resultat. Samtidig har jeg hatt noen forventninger til hva jeg vil finne. Dette kan ha påvirket resultatene, siden jeg har funnet empiri som kan underbygge mine egne forventninger, og som passer til teorien. På den andre siden har jeg lest en god del andre dokumenter, som ikke har blitt brukt til denne oppgaven, og jeg er heller av den oppfatning av at mine egne forventninger til resultat, er basert på tidligere kjennskap til teori og norsk utenrikspolitikk.

Det siste er overførbarhet. Altså om kunnskapen man utvikler kan overføres til andre relevante situasjoner. Overførbarhet i et kvalitativt studie, slik som dette baserer seg på om teori og resultater kan være nyttige i å forklare lignende tilfeller. Overførbarhet kan også knyttes til at egen tolkning blir forstått, og at lesere med kjennskap til temaet mener at dette kan overføres til andre områder. Selv er jeg splittet i synet på overførbarhet i denne oppgaven. Norge og norske forsvarsprioriteringer kan ikke sies å være helt identiske, eller til dels like med alle de andre 28 medlemslandene i NATO. Oppgaven ønsker først og fremst å finne svar på hvordan NATOs omstilling påvirker Norske forsvarsprioriteringer, som er et veldig spesifikt spørsmål knyttet opp mot Norge, som vil være vanskelig å overføre til andre stater. Samtidig kan det tenkes at denne forskningen kan være interessant for noen som skriver om Danmark, og hvordan deres forsvarsprioriteringer blir påvirket av NATO, for å se på forskjellene, eller likhetene mellom Norge og Danmark, og det kan hende at en lik studie av Danmark vil kunne gi like resultater.

4.4 Etiske problemstillinger

Etiske problemstillinger er noe man ofte må ta hensyn til i forskning, hvor man tar i bruk personinformasjon, ved bruk av informanter til intervju, eller spørreundersøkelser. (Krumsvik 2014) I denne oppgaven er ikke dette like relevant, siden jeg ikke tar i bruk intervju, eller spørreundersøkelser. I denne oppgaven har jeg tatt i bruk offentlige dokumenter, avisartikler, analyseartikler og annen forskningslitteratur. Siden dokumentene jeg har tatt i bruk er for offentligheten, er det heller ikke noe informasjon som burde føre til skade for den som har skrevet det. De offentlige dokumentene jeg har tatt i bruk fra NATO og fra norske myndigheter, er dokumenter uten informasjon som kan være direkte personidentifiserende. I artikler, analyseartikler og annen forskningslitteratur jeg har brukt, er det heller ikke noe spesifikt som kan skape et etisk problem for meg som forsker. Alle dokumentene som er blitt brukt, er også offentlig for alle å lese, og de offentlige dokumentene som er brukt er degraderte, og offentlige dokumenter. Siden dokumentene jeg har brukt er offentlig tilgjengelig er det heller ikke noe problem for en leser av denne oppgave å kontrollere hvor jeg har tilegnet empirien min fra. Til slutt kan jeg si at jeg ikke har

kommet over noen spesifikke etiske problemstillinger, som jeg som forsker kan stå ovenfor, som gjør at denne oppgaven ikke skulle blitt skrevet.

5 Empiri

Dette kapitlet består av to delkapitler. Det første delkapitlet tar for seg NATOs strategiske konsept fra 2010 og NATOs omstilling. Det andre delkapitlet tar for seg Norges forhold til NATO, og norske forsvarsprioriteringer og omstilling. Empirien fra dette kapitlet vil jeg bruke for å basere min drøftelse av oppgavens første spørsmål ***Hvordan påvirker NATOs omstilling Norges forsvarsmessige prioriteringer?***

5.1 Strategisk dokument 2010

Det neste strategiske konseptet til NATO ble lagt fram på NATO toppmøtet i Lisboa 2010. Konseptet var et resultat av en prosess som hadde startet ut ifra de sikkerhetspolitiske endringene som NATO stod ovenfor, i tiden etter det tidligere konseptet. På bakgrunn av dette, men også at alliansen hadde 28 medlemmer, i forhold til 19 medlemmer i 1999, var det også viktig at konseptet måtte revideres. Det nye strategiske dokumentet til NATO fikk derved navnet "Active Engagement, Modern Defence", og skulle konstituere NATOs strategiske prioriteter, og definere organisasjonens visjon for Euro-atlantisk sikkerhet for det neste tiåret.

5.1.1 NATOs kjerneoppgaver, og prinsipper

I NATOs strategiske konsept er det tre kjerneoppgaver for NATO. Kollektivt Forsvar, Krisehåndtering og sikkerhetssamarbeid. NATOs prinsipper som er utledet fra alliansens strategiske konsept er som følger: *"NATO's fundamental and enduring purpose is to safeguard the freedom and security of all its members by political and military means. Today, the Alliance remains an essential source of stability in an unpredictable world"*. (NATO 2010) Alliansen medlemmer deler også flere verdier slik som individuell frihet, demokrati, menneskerettigheter og rettssamfunnet. Alliansen ser også på FN og sikkerhetsrådet som den organisasjonen, som har det primære ansvaret for å opprettholde internasjonal fred og sikkerhet. (NATO 2010) Det siste prinsippet til NATO, er at det transatlantiske båndet

mellom Europa og Nord-Amerika, forblir sterkt og viktig for å bevare den Euro-Atlantiske sikkerheten. Alliansen skal også sammen fortsette å forsvare hverandre, basert på solidaritet, delte meninger, og rettferdig byrdefordeling. (NATO 2010)

5.1.2 Kollektivt forsvar

Den første kjerneoppgaven til NATO utledet i det strategiske konseptet, er kollektivt forsvar. Kjerneoppgaven har vært en del av NATO siden alliansens opprinnelse. I forordet til konseptet står det at man igjen bekrefter båndet mellom medlemsstatene, og deres vilje til å forsvare hverandre mot et angrep, og trusler mot befolkningen. (NATO 2010) Det kollektive forsvaret innebærer at *“NATO members will always assist each other against attack, in accordance with Article 5 of the Washington Treaty. That commitment remains firm and binding. NATO will deter and defend against any threat of aggression and against emerging security challenges where they threaten the fundamental security of individual Allies or the Alliance as a whole”*. (NATO 2010) Kollektivt ansvar har vært en del av NATOs kjerneoppgaver siden den kalde krigen. Men med krigen i Afghanistan ble NATO 80% Afghanistan og 20% annet. (Nilsen&Græger 2011:34) Dette førte til at oppdraget i Afghanistan dominerte NATOs dagsorden. Med Russlands militære intervensjon i Georgia i 2008, ble også forholdet mellom NATO og Russland dårligere, og endret oppfattelsen av hvordan den regionale sikkerhetssituasjonen i Europa var. (Hilde&Widerberg 2010:1) Dette var med på å skape en endring innad i NATO, om at man måtte øke sin militære tilstedeværelse i Europa. For NATO-medlemmet Norge, og andre østlige medlemsland, var det et utbredt syn at NATO måtte få en tydeligere markering av solidariteten og sikkerhetsgarantien i NATO. (ibid 15) Den økonomiske krisen i 2008, og tap av styrker i Afghanistan var også viktige faktorer for et skifte i NATO, for å igjen satse på det kollektive forsvaret i Europa. En videre styrkning av det kollektive forsvaret kom på Wales toppmøtet i 2014, hvor NATO gikk inn for å implementere en Readiness Action Plan (RAP), for å sikre at alliansen var klar til å svare raskt på nye utfordringer. RAP har også blitt sett på som en signifikant styrkning av NATOs kollektive forsvar, og må sees i sammenheng med de utfordringer NATO har med Russland, og deres utenrikspolitikk over Ukraina. (NATO 2015B)

Som en del av det kollektive forsvaret til NATO, har man også NATO Response Force (NRF). Først lansert i 2002, som lik RAP er en multinasjonal styrke, som skal reagere innen kort tid på kollektive- og kriseoperasjoner. (NATO 2015C) Som en del av RAP, og NRF dannet man også på toppmøtet i Wales The Connected Force Initiative, (CFI) som er et initiativ for å trene NATO styrker, og videreføre det samarbeidet NATO har utviklet gjennom sine utenlandsoppdrag(NATO:2015D)

5.1.3   Krisehåndtering

NATOs andre kjerneoppgave er krisehåndtering, og alliansen har ifølge det strategiske konsept en unik og robust verktøykasse, med politiske og militære kapasiteter for å håndtere kriser før, under og etter konflikter. (NATO 2010) *NATO will actively employ an appropriate mix of those political and military tools to help manage developing crises that have the potential to affect Alliance security, before they escalate into conflicts; to stop ongoing conflicts where they affect Alliance security; and to help consolidate stability in post-conflict situations where that contributes to Euro-Atlantic security*". (NATO 2010) Grunnen til dette er forankret i *"Crises and conflicts beyond NATOs borders can pose a direct threat to the security of Alliance territory and populations. NATO will therefore engage, where possible and when necessary, to prevent crises, manage crises, stabilize post-conflict situations and support reconstruction"*. (NATO 2010)

Utviklingen av NATOs krisehåndtering kan kobles opp mot lærdommen fra Afghanistan, og Balkan, hvor NATO lærte at man må bruke både politiske, sivile og militære midler i samarbeid med andre aktører for å nå sine mål. Hvis kriser blir til konflikter, kan NATO nå kjapt sette inn sine godt trente styrker i et slikt konfliktområde. Samtidig har krisehåndtering vist seg å være vanskelig etter Afghanistan. Og økonomisk krise, og generell motstand mot intervensjon av den amerikanske befolkningen, gjør at mange NATO-land ikke er villige til dette. (Samuelsen 2013) På den andre siden ser det ut til at NATO medlemmer er villige til å bidra til operasjoner, der man tar i bruk militære midler, men hvor man ikke trenger å sette inn bakkestyrker slik som NATOs bombing i Libya.

5.1.4 Sikkerhetssamarbeid, NATOs videre transformasjon

Den tredje kjerneoppgaven til NATO er sikkerhetssamarbeid, og: *“The Alliance is affected by, and can affect, political and security developments beyond its borders. The Alliance will engage actively to enhance international security, through partnership with relevant countries and other international organisations; by contributing actively to arms control, non-proliferation and disarmament; and by keeping the door to membership in the Alliance open to all European democracies that meet NATO’s standards”*. (NATO 2010) Dette innebærer at NATO aktivt skal jobbe for sikkerhet, gjennom samarbeid med partnerland, og organisasjoner. I det strategiske konseptet skal også alliansens sikkerhetssamarbeid innebære NATOs utvikling, og videre transformasjon. Det strategiske konseptet er derfor en retningslinje for NATOs samarbeid på dette området, og skal sette et rammeverk for alliansens kapasitetsutvikling, og skape en kontekst for hvordan den nye kapasitetsutviklingen skal være. På bakgrunn av dette har alliansen satt som mål *“to carry out the full range of NATO missions as effectively and efficiently as possible, Allies will engage in a continuous process of reform, modernisation and transformation”*. (NATO 2010) I det strategiske konseptet kommer det fram at NATO ønsker samarbeid på best mulig måte, for å ha nok ressurser, slik som økonomiske, militære og menneskelige ressurser. For å gjennomføre dette må disse ressursene bli brukt på en mest mulig effektiv måte slik at de kommer alliansen til gode. NATO ønsker at medlemslandene skal maksimere deploybarheten og kapasiteten til NATOs styrker i operasjoner. NATO skal også arbeide for maksimal koherens og fokus på planlegging mellom allierte, samstyring, og utvikling av kapasiteter for å ikke få duplisering av styrker. NATO skal også fokusere på kapasiteten for å utvikle ny moderne utstyr. (NATO 2010)

5.1.5 NATOs omstilling

For NATO har transformasjonen av NATO vært viktig i mange år, for å kunne sikre at de har politikk, kapasitet og struktur for å kunne håndtere nåværende, og fremtidige utfordringer, inkludert det kollektive forsvaret av medlemmene. Siden styrker i NATO blir brukt i militære operasjoner over flere kontinenter, må alliansen se til at de militære styrkene forblir

moderne, deploybare og bærekraftige. (NATO 2015E) NATOs omstilling ble igjen definert i NATOs dokument Politisk veiledning i 2011. Dokumentet gikk bredere inn på hva alliansen skal være i stand til å gjennomføre, hvor mye som faktisk er mulig å få gjort, og så sette prioritinger (NATO 2011B). For å komme fram til hvilke kapasiteter NATO har til rådighet, har NATO også en egen forsvarsplanleggingsprosess (NDPP). I dokumentet går de dypere inn på den militære transformasjonen til NATO, og setter opp rammeverket for hvordan medlemsstaters forsvar kan harmoniseres, for å møte allianseoppdrag. Ifølge NDPP må NATO ha kapasiteten til å sette styrker ut i innsats i en Joint Expeditionary Force. Alliansen skal også kunne gi full beskyttelse for hele NATOs befolkning, mot spredningen av ballistiske missiler. (Fleischer 2015) I det politiske veiledningsdokumentet (Political Guidance) legger de også opp til at NATO skal kunne stille med en hurtig reagerende styrke. For øyeblikket har ikke NATO ifølge NDPP klart å utvikle, og harmonisere gode nok kapasiteter innen strategisk luftassistanse, og Cyber-angrep. (NATO 2011B) Ifølge NDPP må medlemslandene forbedre og prioritere multinasjonalt samarbeid, og kostnadseffektiv kapasitetsutvikling, som en del av Smart Defence initiativet til NATO. NATO skal også prøve å justere nasjonale forsvarsmål inn i den kollektive forsvarsplanleggelsen. Man ønsker også å redusere duplisering og konkurranse, for å kunne harmonisere forsvaret og forsvarsprioritinger innen NATO.

5.2 Norges forhold til NATO.

Som en av grunnleggerne av NATO-alliansen, har Norge en lang historie innenfor NATO-alliansen. I Prop. 73S (2011-2012) beskrives det norske forholdet til NATO. I proposisjonen står det at for Norge er NATO enda hjørnesteinen i norsk sikkerhetspolitikk. Trusler og anslag mot norsk, eller alliert sikkerhet, skal håndteres innen rammen av NATOs kollektive forsvar. Ifølge samme dokument blir det sagt at Norge har blitt forskånet fra militær aggresjon mot eget territorium i mer enn to generasjoner, og at dette ikke minst skyldes av Norge er knyttet opp mot en kollektivt sikkerhetsorganisasjon gjennom NATO medlemskapet. (Prop. 73S punkt 1.1) For Norge er det også viktig at NATO opprettholder sin sentrale stilling i europeisk sikkerhet, siden dette er et samarbeid Norge kan delta i som fullverdig medlem. For NATO og Norge er det avgjørende å ivareta det transatlantiske sikkerhetsfellesskapet og

å sikre stabilitet og sikkerhet. For Norge som ønsker et NATO nærvær i nordområdene, er fortsatt samarbeid med NATO viktig. (Ibid 1.3) Norges forhold til NATO er også todelt – politisk og militært. Den politiske delen av medlemskapet i alliansen er utveksling av informasjon og analyser, samt etablering av felles holdninger på en rekke utenriks- og sikkerhetspolitiske områder. Den militære delen av Norges forhold med NATO går på en felles forsvarsdoktrine, felles kommandostruktur og felles øvelsesvirksomhet.

I den tidligere langtidsplanen for forsvaret, St.prp.nr.48 (2007-2008) står det at Norge har et tydelig og konkret behov for en troverdig forsvars- og krisehåndteringsevne, som også er tilpasset og underbygger NATOs evne til å ivareta vår grunnleggende sikkerhet. Behovet springer ut fra Norges geopolitiske plassering og strategiske interesser, knyttet til ressursforvaltningen i våre nærområder. (St.prp.nr. 48 punkt.1.3) I Prop. 73S er det viktig for Norge å ivareta interesser i nærområdene, og spesielt nordområdene, og at dette innebærer å ivareta NATOs nærvær. (Prop. 73S 2.1.1) Norge har også i flere år tatt til orde for at NATO i større grad skal konsentrere seg om egne nærområder. (Regjeringen:2014)

For Norges del er det å bidra til NATOs grunnleggende fellesbehov et vesentlig element, for å sikre vårt nasjonale sikkerhetsbehov. Dette skal Norge klare ved å bidra til NATOs relevans og troverdighet, ved å bidra gjennom styrkebidrag og bidrag til utviklingen av NATOs forsvar mot nye trusler. (Ibid 2.1.1). Ifølge den norske forsvarsministeren Ine Eriksen Søreide, er det også viktig at Norge tar del i det nye NATO-initiativet Connected Force (CFI), og at NATO-land øver sammen på tvers av landegrensene. For Norge er det også viktig at det norske nærområdeinitiativet blir fulgt opp innen NATO, og at man forbedrer vedlikehold av planer, og regelmessig øving og trening. (ibid 3.3.2.1)

5.2.1 Norsk sikkerhetspolitiske interesser og NATO

Norge anerkjenner at NATO, som er fundamentet for norsk sikkerhetspolitikk, står ovenfor betydelige utfordringer på grunn av den økonomiske krisen. På bakgrunn av dette har man sett store reduksjoner i vestlige forsvarsbudsjetter, som kan få konsekvenser for investering i forsvarsmateriell, militær kapasitet og forsvarsevne. Dette vil også skade NATOs kollektive

forsvar. At man har fått en økning i NATO-medlemmer, kan også føre til en renasjonalisering av forsvarsprioriteringer, og kamp om allierte sikkerhetsgarantier i NATO. Samtidig er det flere tegn på at medlemslandene i NATO tvinges til mer utvidet samarbeid. (Ibid 3.3.2) I Prop. 1S (2013-2014), blir også utfordringene rundt den økonomiske krisen nevnt, hvor flere allierte medlemsland har måtte redusere sine forsvarsbudsjett. På den andre siden har Norge økt sine forsvarsutgifter. (Prop. 1S 2.2.2) Siden NATO er hjørnesteinen i norsk sikkerhet, vil Norge bidra til alliansen med å styrke NATO med regelmessige og signifikante styrkebidrag i "NATO Response Force" (NRF), NATOs stående beredskapsstyrke og NATO operasjoner. Norge skal også bidra med stående maritime styrker, samt militært og sivilt personell i NATOs stabs- og kommandostruktur. (Prop. 73S 3.51 og 5.3.2) Det norske forsvaret skal også ha evne til å samarbeide effektivt med allierte styrker, både for å møte utfordringer i Norges nærområder, og for å bidra til internasjonale operasjoner. Forsvaret i Norge skal derfor tilpasses NATO standarder, konsepter, prosedyrer og styrkestruktur så langt det er mulig. Norges nasjonale kommando- og kontrollkapasitet skal også i størst mulig grad være integrert mot NATOs kommandostruktur. (ibid 5.8) I Prop. 1 S har Norge knyttet forsvarets operative hovedkvarter tettere med NATOs kommandostruktur. Ifølge dokumentet er dette blitt gjort for å øke NATOs kompetanse om NATOs territorium og nærområde. (Prop. 1S 2.2.2)

Forsvarets kjøp av F-35 vil også kunne ha en fellesoperativ evne, hvor flyet vil kunne brukes i luft-til-bakke operasjoner. Og det vil også være i stand til å bidra med direkte ildstøtte under ledelse av Forward Air Controllers (FAC). De nye F-35 skal også være en del av NATOs "Quick Reaction Alert" (QRA), som er en del av NATOs permanente luftromsberedskap. (Prop. 73S 6.2.1) Norge vil også støtte NATOs sivilforsvar i Europa, og tiltak mot digitale angrep. Her skal Norge selv utvikle egen kompetanse på digitale angrep, og medvirke til at NATO kan stille med de kapasiteter de trenger. Siden terrorangrep og digitale angrep ofte er rettet mot samfunnssikkerheten, skal det norske forsvaret øke vekten av slike angrep i sitt totalforsvar, og sivilt militært samarbeid. (ibid 3.5.2) For Norge vil det også være viktig å tilrettelegge for overføring og mottak av allierte forsterkningsstyrker i Norge. For å kunne klare dette er det derfor viktig for Norge at alliansemedlemmer får utdanning, trening og øving. Norge ønsker derfor at NATOs Joint Warfare Center (JWC) kan være en effektiv ressurs i denne treningen.

Som en del av samarbeidet med NATO, er også øving og trening en viktig del av dette. Siden NATOs strategiske konsept fra 2010, har vært med å danne grunnlaget for øvings og treningsaktivitet, skal forsvaret i Norge øke fokus på trening på kollektivt forsvar, og krisehåndtering. Som en del av dette har en del av alliansesamarbeidet med NATO vært at allierte styrker trener i Norge, og har deltatt på øvelser her, spesielt Nord-Norge. (ibid 5.4.3)

For Norge er også samarbeid med andre medlemsland viktig. Siden NATO har satset på nærområdene, vil det derfor være viktig for Norge å bygge tettere regionale sikkerhetssamarbeid med andre NATO partnere, som deler flere av de samme sikkerhets- og forsvarspolitiske utfordringer som Norge, men som også har en rolle i forsterkningen av Norske områder, og som man har samarbeid på kapasitet- og kompetanse. (ibid 3.3.3) På bakgrunn av dette har Norge satset på samarbeid med nordiske NATO-land. Det regionale samarbeidet Nordic Defence Cooperation (NORDEFECO), har hatt høy prioritet av norske myndigheter, og formålet har vært å styrke landenes forsvarsevne, og å redusere kostnader gjennom kapasitetssamarbeid. Man håper også at samarbeidet skal føre til at man kan få økonomiske- og kapasitetsgevinster fra samarbeidet. Norge samarbeider også med baltiske land på luftkontrollsystemer, og til NATOs air-policing i regionen. NORDEFECO er også et godt eksempel på hva NATO kaller for "Smart Defence", ved at det fokuserer på å realisere operative- og økonomiske effekter. Og ved å samarbeide, opprettholde og videreutvikle militære evner, vil landene som er med være i stand til å bidra effektivt til NATO. (ibid 5.7) Initiativet "Smart Defence" er også et godt initiativ for å møte utfordringene rundt økonomiske reduksjoner av NATO-lands militærbudsjetter. Norge deltar også i det felles helikopterinitiativet mellom NATO og EU, hvor hensikten var å styrke tilgangen til helikoptre i Afghanistan. Norge skal også selv fortsette arbeidet med å søke kostnadseffektive løsninger gjennom flernasjonalt forsvarssamarbeid, og at slikt samarbeid skal kunne gi dokumenterte økonomiske gevinster. Norge skal også være en pådriver for felles løsninger innenfor NATO-rammen. (ibid 5.7) I Prop. 1s står det at Norges bidrag til "Smart Defence" initiativet fra Chicago toppmøtet i 2012, er å være med på å betale på NATOs "Alliance Ground Surveillance", som skal gi NATO mulighet til å overvåke store landområder. (Prop. 1s 2.2.2) Som en del av "Smart Defence" initiativet, har Norge ønsket å legge vekt på fellesfinansiering

og utvikling av felles kapasiteter, som knytter alliansen sammen, og det legges vekt på at det er i norske interesser å styrke fellesskapet innen NATO. (ibid 2.2.2)

Deltakelse i internasjonale operasjoner vil fortsatt være en viktig del av norsk sikkerhetspolitikk. Norske bidrag ute har de siste årene høstet anerkjennelse i FN, NATO og EU. Og norsk militært engasjement ute skal i første rekke innrettes for å fremme og beskytte norske interesser, der disse er direkte, eller indirekte berørt. Siden Norge har sterke ambisjoner om det å delta i internasjonale operasjoner, må forsvaret ifølge Prop. 73S være forberedt på å stille styrkebidrag til operasjoner, primært i regi av NATO, eller FN. (ibid 3.5.3) Disse styrkene må derfor kunne stilles på kort varsel. Slike operasjoner er også viktige, og fikk betydelige tilleggsbevilgninger i tidsrommet 2009-2012. (ibid 1.3.2)

5.2.2 Norske sikkerhetspolitiske interesser.

Sikkerhetspolitikkenes hovedmål er å sikre Norges suverenitet territorielle integritet, og politiske handlefrihet. For Norge er det avgjørende å videreutvikle og styrke det transatlantiske sikkerhetsfellesskap gjennom NATO. Alliansen er hjørnesteinen i norsk sikkerhetspolitikk. Norsk sikkerhetspolitikk bygger på antagelsen om at sikkerhetsbegrepet omfatter mer enn bare statssikkerhet, og innebærer også samfunnssikkerhet, og individets sikkerhet. Men selv om Norge baserer sin sikkerhetspolitikk på mer enn statssikkerhet er enda dets sentrale formål å ivareta statssikkerheten. (ibid 3.1.1)

I forhold til geopolitiske forhold ser den norske stat med bekymring på fremveksten av nye stormakter, og en økonomisk maktforskyvning i verden, siden dette bidrar til usikkerhet om hvilke sikkerhetspolitiske utfordringer Norge står ovenfor i fremtiden. Finansiell uro, og svakere vekst i vestlige land har redusert disse landenes evne til å håndtere disse nye utfordringene. At maktforholdene forskyves i verden fører dette også til en økt rivalisering mellom stormakter som baserer seg mer på realpolitikk en idealistisk politikk. Norge ser også med bekymring på at flere av de fremvoksende stormaktene som Kina, men også Russland, India og Brazil er demokratier, men baserer seg på en kombinasjon av autoritær styreform og markedsøkonomi og styrket militær evne. På grunn av den finansielle krisen har flere

stater i Europa måtte redusere sin militære kapasitet som betyr at Norges militære allierte får en mindre militær kapasitet. Land som Storbritannia og Tyskland kutter kraftig i sine militærbudsjetter og USA har varslet at europeiske allierte ikke kan forvente at USA fremover vil dekke en like stor andel av kostnadene for forsvaret av Europa. (ibid 3.2.1) I Prop. 1S blir også sikkerhetspolitiske utfordringer knyttet til globalisering og fremvekst av nye stormakter, og økonomisk forskyvning sett på som utfordringer for Norge. (Prop. 1S 1.1.1)

For Norge som er en stor energiprodusent er det viktig at man kan forsikre strategiske forsyningslinjer. For Norge er det derfor viktig at NATO har tatt på seg en stor rolle innen energisikkerhet og har stadfestet dette i sitt strategiske konsept. At NATO har lagt seg på en linje hvor de har forpliktet seg til å få en verden uten kjernevåpen er noe den norske stat ønsker med åpne armer. Det er derfor viktig for Norge at man får til reduisering av kjernevåpen, og ikke spredning av missilteknologi som kan brukes i sammenheng med slike våpen. Det norske forsvaret skal utvikle et CBRN-vern for å beskytte mot masseødeleggelsesvåpen, og bidra til samarbeid for å forhindre spredning av slike våpen. (ibid 5.5) I Prop. 1S støtter Norge etableringen av et missilforsvarssystem i Europa støttet av NATO m.a. i det strategiske konseptet fra 2010. For Norges del er støtte om et missilforsvarssystem koblet til trusselen om spredning av masseødeleggelsesvåpen og ballistisk missilteknologi. Et slikt initiativ vil ifølge Norge styrke allianses kollektive evner. (Prop. 1S 2.2.2) Terrorisme er også noe den norske stat ser faren av. Norge har allerede opplevd et terrorangrep i Norge den 22. Juli 2011, og de stadfester at denne trusselen har økt. Norge anerkjenner at trusselen om militant islamisme er en stor trussel mot både Norge, og andre Europeiske NATO-land. (ibid 3.2.2 – 3.2.4). Norge ser også utfordringene med trusler i det digitale rom hvor slike "Cyberspace" angrep blir vanligere. Den største trusselen er at slike angrep kan skade kritiske samfunnsfunksjoner og infrastruktur som kan føre til store materielle skader, og tap av liv. (ibid 3.2.5). Det norske forsvaret skal ha både defensive og offensive nettverkskapasiteter, men hvor de offensive kapasitetene vil være underlagt politisk kontroll og engasjementsregler. (ibid 5.5)

5.2.3 Forsvarets omstilling

I den tidligere langtidsplanen for forsvaret St.prp.nr.48, (2007-2008) legger man vekt på at forsvaret skal utvikles som et moderne, fleksibelt og alliansetilpasset sikkerhetspolitisk virkemiddel, med balanse mellom oppgaver, struktur og ressurstilgang. (St.prp.nr.48 2.2)

Mens i den nye langtidsplanen skal man prioritere en ny omstillingsfase med vekt på kontinuerlig utvikling og tilpasning til endringer i behov og rammebetingelser. Spesifikt skal forsvaret da prioritere at innsatsforsvaret i Norge er oppdatert, fleksibelt og mobilt, og som kan hurtig møte utfordringer hjemme, og ute. (S.73 punkt1.3.1) Det moderne, balanserte innsatsforsvaret i Norge skal også holde høy kvalitet, og inneha høy kompetanse og evne til høyintensiv strid, og evne til å tilpasse seg. Ved å ha et fleksibelt og robust forsvar er det norske forsvaret i stand til å håndtere ulike utfordringer, og forsvarets struktur skal være innrettet for å anslå de forskjellige oppgavene de møter. Det nye forsvaret i omstilling skal også være i en kontinuerlig fornyelse gjennom utvikling og tilpasning. Og forsvaret skal være bærekraftig hvor man over et langsiktig perspektiv utvikler forsvaret slik at de sikrer økonomiske ressurser, oppgaver og ambisjoner i samsvar med hverandre. (ibid 5.8) Det nye innsatsforsvaret skal derfor ha god reaksjonsevne for å kunne raskt respondere på situasjoner, det må også ha god utholdenhet siden mange internasjonale operasjoner ofte viser seg å vare over lang tid. Kvaliteten er også sentralt i innsatsforsvaret. Moderne kapasiteter kan bekjempe enheter som volummessig er større, men kvalitetsmessige svakere. For Norges del er forsvarets styrke kvalitet og kompetanse framfor volummessig størrelse. Ved å ikke ha så mange kapasiteter kan det norske forsvaret også utvikle en dybde og kvalitet innenfor et begrenset utvalg av kapasiteter. Dette gjør også at det norske innsatsforsvaret er mer avhengig av andre allierte. (ibid 5.8.1) Som en del av forsvarets omstilling må man også se på den teknologiske utviklingen siden dette er en svært viktig faktor i omstilling og modernisering av forsvaret. Teknologisk sett er det norske forsvaret av høy kvalitet, og mange av de nye militære kapasitetene til forsvaret er det beste som kan frembringes. Ved å ta i bruk ny teknologi kan forsvaret løse sine oppgaver mer effektivt, og med større kraft, alene og sammen med andre allierte. Ved å ta i bruk ny teknologi, går også kostnadene opp i forsvaret, siden militært materiell i mange tilfeller ikke en prisvekst, som skiller seg fra den generelle prisveksten. (ibid 4.3) Siden teknologien bak forsvarets materiell

er så dyr, er det derfor viktig for Norge å finne samarbeidspartnere i forbindelse med utvikling, anskaffelse, drift og vedlikehold av forsvarsmateriell. Og mye kostnadskrevende materiell kan bare anskaffes, og brukes i samarbeid med andre allierte. At man har hatt en bred deltakelse med andre land i militære operasjoner, skaper også muligheter for samarbeid, og ofte ser man at samarbeid går på tvers av allianse- og organisasjonstilhørighet.

Forsvaret har gjennomgående modernisert avdelinger, og anskaffet nye kapasiteter som medfører bedre reaksjonsevne, utholdenhet og kvalitet. (ibid 1.3.2) For eksempel har sjøforsvaret gjennomgått en betydelig modernisering, av strukturen der innfasingen av Fridtjof Nansen- og Skjold-klassen fartøyer har vært prioritert. Man har også oppgradert mineryddere og ubåter. Forsvaret har også ved flere tilfeller deltatt, og sendt ut maritime styrker, og deltatt med fartøyer i en rekke operasjoner i utlandet. (ibid 7.2) Luftforsvaret i Norge skal også moderniseres med helt nye fly, hvor den første skal ankomme Norge i 2017. De nye F-35 flyene skal avløse F-16, som kjernekapasitet i luftforsvaret de neste 40 årene, og er en av de største militære anskaffelsene det norske forsvaret har gjort. Flyene skal også kunne nå mål fra NATO, som multirolle-kampfly i henhold til NATOs styrkemål. (ibid 6.2.1) De nye kampflyene er også en helt grunnleggende kapasitet i norsk forsvarsstruktur. (ibid 6.1.2.) Hæren har fått også fått en materiell- og personellmessig oppgradering, og holder et høyt internasjonalt nivå. Hæren har også fått nye våpensystemer, kjøretøy og personlig utrustning, som har kraftig forbedret forsvarets kampkraft. Hæren skal først og fremst løse oppgaver i Norge, men har bidratt til flere tunge militære utenlands operasjoner. På grunn av utenlandsoppdrag, har hæren hatt lite fokus på forsvaret av Norge, og artikkel V operasjoner. Men med uttrekningen av NATO styrker fra Afghanistan, skal hæren nå tilbake til sine kjerneoppgaver. (ibid 7.1) Hæren i Norge skal også effektiviseres, ved å videreutvikle sin innsatsevne, samt bli gitt en raskere reaksjonsevne. Brigade Nord møter også NATO-krav til en brigadestruktur.

6 Presentasjon og drøfting av resultater

Denne oppgavens problemstilling er todelt. Dette krever at man har to adskilte drøftinger, for å finne svar på de to spørsmålene. I den første delen drøfter jeg spørsmålet: *Hvordan påvirker NATOs omstilling Norges forsvarsmessige prioriteringer?* Denne delen av drøftingen vil ta utgangspunkt i teorien, som er skrevet om allianser, realismen, og liberalismen. I den andre delen av drøftingen, vil jeg komme inn på spørsmål to i problemstillingen: I hvilken grad er spørsmålet om byrdefordeling innen NATO fortsatt på dagsorden?

Hvordan påvirker NATOs omstilling Norges forsvarsmessige prioriteringer?

Og: I hvilken grad er spørsmålet om byrdefordeling innen NATO fortsatt på dagsorden?

6.1 Kan det som teoretisk er sagt om allianser forklare hvordan NATO påvirker Norge?

I Prop. 73S står det at NATO er hjørnesteinen i norsk sikkerhetspolitikk, og trusler og at anslag mot norsk, eller alliert sikkerhet, skal håndteres innenfor rammen av NATOs kollektive forsvar. Sett opp mot allianseteori, passer dette inn i delen om at medlemmer i en allianse, skal koordinere sine handlinger i en eventuell militært konflikt. Da Norge ble medlem av NATO, var redselen for at Norge skulle bli trukket inn i en ny krig stor. På bakgrunn av dette, valgte Norge å tilknytte seg en militær allianse man hadde noe til felles med. I allianseteorien er en av de viktigste grunnene til at stater blir med i en allianse, frykten for politisk utpressing, eller tap av territoriell kontroll. At Norge ikke har kommet under angrep fra en fiende, etter at man ble medlem, viser også at Norges alliansepolitikk har fungert. Småstater i en allianse, lik Norge, vil også velge å delta i en allianse, hvis den overordnede fortjenesten er høyere enn det vil koste å stå utenfor. For Norge, som er en småstat, med liten befolkning og stort territorium, er deltakelse i en allianse slik som NATO i norsk interesse, og dette kan forklare hvorfor NATO er hjørnesteinen i norsk sikkerhetspolitikk. For Norge er det også viktig at NATO ivaretar interessene i nærområdene,

og spesielt for Norge er et NATO nærvær i nordområdene viktig. Ut fra allianseteorien kan dette også forstås, som en norsk frykt for å kunne komme i en situasjon hvor Norge kommer under politisk utpressing, eller tap av territoriell kontroll. I empirien står det også at det for Norge er viktig at NATO opprettholder sin sentrale stilling i europeisk sikkerhet, siden dette er et samarbeid Norge kan delta i som et fullverdig medlem. Sett opp mot teorien kan dette sees i sammenheng med at allianser ofte fører til en arena for samarbeid, og at slike institusjoner ofte fører til normer, regler og adferd, som gir forutsigbarhet.

I Prop. 73S står det også at det er viktig for Norge å bidra til NATOs grunnleggende fellesbehov. Ut fra konseptet om kollektivt ansvar, kan det se ut til at det er viktig for Norge å bidra til det kollektive forsvaret, og at Norge ser på det som sitt ansvar å bidra til dette. Det kollektive ansvaret Norge påtar seg, er da å bidra til at alliansen forblir relevant og troverdig for medlemmene. Samtidig skal Norge bidra med styrkebidrag og utvikling av NATO. (ibid 2.1.1) At Norge bidrar i øvelser innen NATO, kan også sees som et tegn på at Norge tar et kollektivt ansvar innen alliansen, og underbygger tankegangen om at medlemmer i en gruppe føler et ansvar overfor gruppen man er en del av. Ut fra hva man leser i Prop. 73S, kan det derfor forstås slik at Norge forstår, at hvert enkelt medlem i alliansen står ansvarlig for utfallet av hva gruppen gjør. I Prop. 73S står det også at det Norske forsvaret skal kunne klare å forsvare Norge, og allierte, mot alvorlige trusler, og at dette vil gjøres i regi av NATO. (Prop. 73S 5.3.2) Ifølge teorien om konseptet om kollektivt ansvar, vil Norge som en del av en gruppe, stå ansvarlig for utfallet som gruppen genererer. På bakgrunn av dette vil både det norske forsvaret, samt resten av gruppen måtte være formet slik at det kan forsvare Norge, og slik påta seg det kollektive ansvaret innenfor alliansen. Ut fra Prop. 73S, kan det se ut til at man fra norsk side er redd for at det kollektive ansvaret i NATO, skal eroderes på grunn av økonomiske utfordringer innen alliansen, som kan få konsekvenser for investering i NATO. Medlemsøkningen i NATO er også en utfordring for Norge, siden man er redd dette kan skade det kollektive forsvaret innen NATO, ved at man får en renasjonalisering av forsvarsprioriteringer, og kamp om allierte sikkerhetsgarantier i NATO. (ibid 3.3.2) Dette kan man også koble opp mot teorien om kollektivt ansvar. For Norges del kan økonomiske

utfordringer, og renasjonalisering skade det kollektive ansvaret medlemmene har i NATO. Siden alle som er medlem i NATO står ansvarlig for utfallet som genereres av gruppen, kan det være i norske interesser å bidra til økt kollektivt ansvar i alliansen, slik at dette ikke går ut over gruppen som helhet. Hvis NATOs mål om kollektivt forsvar blir skadelidende, på grunn av økonomiske utfordringer og renasjonalisering, vil det ifølge teorien om kollektivt ansvar, bety at alle medlemmene i alliansen er ansvarlig for dette.

At Norge har økt sine forsvarsutgifter, kan også sees i sammenheng med det kollektive ansvaret Norge har ovenfor alliansen, og det kan hende NATOs ønske om at medlemmer deltar mer i alliansen, er noe Norge prioriterer. For Norge har det også vært viktig å legge vekt på fellesfinansiering innen NATO, (Prop. 1S 2.2.2) som også kan kobles opp mot et norsk ønske om at medlemslandene skal ta et kollektivt ansvar for alliansens oppgaver. At Norge velger å delta i internasjonale operasjoner, er også en måte Norge kan bidra til det kollektive ansvaret i NATO. Norge har høstet anerkjennelse fra NATO, men også i EU og FN, for bidraget. Teorien om kollektivt ansvar, sier at man ikke er avhengig av å bidra på lik linje, så lenge man bidrar. Siden Norge faktisk bidrar til NATO, er Norge med på det kollektive ansvaret i alliansen. At Norge har høstet anerkjennelse fra NATO, men også EU og FN, kan også sees i sammenheng med hva teorien sier, om at samarbeid i allianser er bra for småstater. Ved å delta, og samarbeide i internasjonale operasjoner, kan små stater være med på å skape institusjoner, hvor man utvikler normer, regler og adferd, for hva alliansen skal gjøre. Dette kan også føre til forutsigbarhet, som er viktig for små stater. For små stater kan det også ifølge allianseteori være viktig å høste anerkjennelse fra NATO, siden de gir den materielle sikkerheten til sine medlemsland. At Norge får anerkjennelse fra EU og FN, kan også sees i sammenheng med det teorien sier, om at slike institusjoner bidrar til utvikling og opprettholdelse av normer og regler. For små stater som Norge, vil det derfor være bra hvis normer og regler fører til begrensning av maktbruk til bare kriseoperasjoner.

Ifølge allianseteorien vil de sikkerhetspolitiske interessene ofte skje, på betingelsen av de større medlemmene i alliansen. Her vil jeg argumentere for at det ifølge empirien ikke er helt korrekt. Norge og andre NATO-land, har for eksempel samarbeidet om å gjennomføre luftkontroll over de baltiske statenes landområder. Norge har også deltatt i NATOs Air-

policing i regionen. (ibid 5.7) Det kan argumenteres for at det er de sikkerhetspolitiske interessene for små landene i Baltikum, som først og fremst blir dekket i disse operasjonene. Norge og de baltiske statene, samt Polen, argumenterte også for at NATO skulle satse mer på nærområdeinitiativet, i det strategiske konseptet fra 2010. Ut fra dette, kan man hevde at småstater i NATO, kan påvirke de sikkerhetspolitiske interessene innen alliansen.

Ifølge allianseteorien, kan stater som går sammen i en allianse, gå sammen for å betale for forsvaret. Ifølge dokumentene jeg har brukt, ser dette ut til å være korrekt. NATO har gjennomført flere programmer hvor medlemsland skal samarbeide, på flere områder for å utvikle militære kapasiteter. Et slikt samarbeidsprosjekt er hva NATO kaller «Smart Defence», hvor medlemmer samarbeider for å møte utfordringer rundt økonomisk reduksjon av NATO-lands militærbudsjetter. Man samarbeidet også om å utvikle militære kapasiteter, som gjør at forsvarsutgiftene til medlemsland går ned. Først og fremst gjør slike initiativ, at flere land deler på utgifter og kostnader ved kjøp av materiell, samt at det gjør det billigere for medlemsland, når de tar i bruk sine militære kapasiteter. Et eksempel på dette, har vært det felles helikopterinitiativet til NATO i Afghanistan, hvor medlemslandene skulle styrke tilgangen til helikopter. (Prop.73 S 5.7) Norge har selv deltatt i slikt samarbeid, hvor det regionale samarbeidet Nordic Defence Cooperation, (NORDEFECO) er en av de som norske myndigheter prioriterer. (ibid 3.3.3) Samarbeidet som også inngår samarbeid med NATO-land, har omhandlet det å styrke landenes forsvarsevner, og å redusere kostnader gjennom kapasitetsamarbeid. Ifølge Prop. 73S håper man også på, at dette samarbeidet skal gi økonomiske gevinster for de som deltar i samarbeidet. Dette passer inn med teorien om at en militær allianse, kan ha økonomiske fordeler gjennom økonomisk samarbeid.

6.1.1 Midlertidig oppsummering og funn

Ut fra denne drøftelsen ser det ut til at Norge blir påvirket av NATO-alliansen. Siden Norge er en del av en allianse, må Norge også være i stand til å koordinere sine handlinger sammen med andre allierte i en eventuell militær konflikt. Det norske valget for å bli med i NATO-alliansen, var i stor grad farget av andre verdenskrig, som lærte Norge at det som småstat er vanskelig å forholde seg nøytral i stormaktskonflikter. Teorien om kollektivt ansvar, gjør også

at Norge blir påvirket av alliansen, siden medlemskapet legger føringer for at Norge må ta en aktiv deltakelse i NATO. På denne måten påvirkes Norge til å ta del i militære operasjoner sammen med andre allierte, gjennomføre felles øvelser, og ta del i programmer slik som NATOs «Smart Defence» initiativ. Hvis Norge skal kunne klare å ta del i det kollektive ansvaret i alliansen, må også forsvaret være i stand til å forsvare alliansens medlemsland. Dette vil også føre til at NATO er med på å påvirke forsvaret av Norge, i en retning hvor norske styrker kan brukes i militære operasjoner sammen med allierte, enten i Norge, eller utenfor norsk territorium. At Norge har økt sine forsvarsutgifter, i en periode hvor økonomien til flere NATO-land er svak, kan også vær et tegn på at NATOs ønske om at medlemsland skal bidra, har påvirket Norge. At Norge deltar i internasjonale operasjoner i sammenheng med NATO, kan også forstås slik at NATO påvirker Norge til å delta. Selv om Norge ikke bidrar på lik linje som større land, som Frankrike, og Storbritannia, er ikke dette viktig ifølge teorien om kollektivt forsvar, siden det viktigste er at man bidrar. Samtidig er det holdt for at Norge kan ha en påvirkning på NATO, som motstrider den teorien jeg har om småstater i allianser. Samtidig sier ikke denne drøftelsen mye om hvordan NATOs omstilling påvirker norske forsvarsprioriteringer.

6.2 NATO-omstillings påvirkning på Norske forsvarsprioriteringer.

NATOs omstilling med det strategiske konseptet fra 2010, var at NATO skulle gå tilbake til sine kjerneoppgaver, hvor de igjen satset på det kollektive forsvaret, og militær tilstedeværelse i Europa. NATO skulle også ifølge det strategiske konseptet drive med krisehåndtering, hvor militære styrker fra NATO kan settes inn i konflikt, og kriseområder, for å stoppe konflikter og kriser i å eskalere, og slik bli en trussel for NATO. Det tredje var at NATO skulle satse mer på samarbeid med andre stater og aktører. I det strategiske konseptet sier også NATO at man skal jobbe for videre transformasjon, og modernisering av NATO, og NATOs styrker, slik at NATO er i stand til å gjennomføre sine mål. NATOs omstilling har etter det strategiske konseptet vært et hovedfokus innen alliansen, hvor man har satset på å bygge opp moderne styrker og styrkegrupper. Medlemslandene har også flere områder

hvor de samarbeider, og et slikt initiativ er «Smart Defence». Så, er det noen indikasjoner på at omstillingen i NATO er med på påvirke norske forsvarsomstilling?

Dette delkapittelet bygger på to forventninger fra teori om internasjonal politikk;

«Med utgangspunkt i et liberalistisk syn, kan man anta at det NATOs medlemsstater er kommet fram til i fellesskap, vil ha betydelig innflytelse på norske forsvarsprioriteringer, fordi NATOs prioriteringer anses å være det som tjener Norge best.»

Og: «Realister legger vekt på at stater, når det kommer til egen sikkerhet, i siste instans bare kan stole på seg selv. NATO vil derfor bare kunne påvirke norske forsvarsprioriteringer, så lenge norske politikere anser at prioriteringene fremmer Norges sikkerhet».

6.2.1 Norge, kollektiv sikkerhet og forswarets omstilling

For Norges del har det vært viktig, at NATO igjen har satset på det kollektive forsvaret i NATO. Ifølge forsvarsminister Ine Eriksen Søreide, har Norge gjennom flere år tatt til orde for at NATO i større grad skal konsentrere seg om nærområdene i NATO. (Regjeringen 2014) Satsningen på nærområdeinitiativet, har også vært formulert i et norsk initiativ, under navnet «nærområdeinitiativet». (Søreide:2014A) Tilbakevendelsen til Europa, har i stor grad vært preget av det dårligere forholdet mellom Russland og NATO, etter russisk intervensjon i Georgia 2008. Dette endret sikkerhetsoppfattelsen i Europa, og har vært en viktig faktor for at NATO igjen satser på det kollektive forsvaret. I Prop.73S står det at det for Norge er viktig at NATO beholder sin sentrale stilling i Europa, og at Norge ønsker et NATO nærvær i de norske nordområdene. I den tidligere langtidsplanen St.Prp.nr 48, (2007-2008) står det at for Norge er det viktig at man har et troverdig forsvar, som sammen med NATO kan ivareta norsk sikkerhet. Ifølge denne langtidsplanen springer behovet ut fra Norges geopolitiske plassering, og strategiske interesser knyttet til ressurser i våre nærområder. I Prop. 73S står det også, at det norske forsvaret skal være egnet til å kunne møte utfordringer i Norges nærområder, og ute i internasjonale operasjoner. (ibid 5.8) For Norge og andre østlige NATO-medlemmer, har det også vært et utbredt syn om at NATO må få en tydeligere

markering av solidariteten, gjennom det kollektive forsvaret, og sikkerhetsgarantien i NATO. (Hilde Og Widerberg 2010:15) For å kunne bidra til det kollektive forsvaret, har Norge derfor ønsket å knytte forsvarets operative hovedkvarter tettere, med NATOs kommandostruktur for å øke NATOs kompetanse om NATOs territorium, og nærområder. (Prop. 1S 2.2.2) Som en del av den kollektive sikkerheten, og at NATO er hjørnesteinen i norsk sikkerhet, er Norge villige til å bidra til alliansen gjennom styrkebidrag til NATO Response Force. (NRF) For å kunne være en del av en slik styrke, må derfor det norske forsvaret ha evne til å operere sammen, og samhandle med andre allierte. (Prop. 73S 5.3.2) Det norske forsvaret er derfor avhengig av å ha mobile styrker, som har ildkraft, og som kan beskytte seg selv. Styrkene må også kunne stille på kort varsel, og ha tilstrekkelig utholdenhet, slik at de kan samarbeide med allierte styrker over tid. Fra norsk side har det også vært viktig for Norge, å sikre at alliansen er i stand til å gjennomføre alle sine kjerneoppgaver, kollektivt forsvar, krisehåndtering og kollektiv sikkerhet gjennom samarbeid, og etter mange år med sterkt fokus på krisehåndtering, er det fra norsk side på tide med større fokus på evnen til kollektivt forsvar. (Søreide:2014B) De norske styrkene er også i dag utviklet, slik at de er av god kvalitet og har god kompetanse. Dette har ført til at det norske forsvaret volummessig er lite, og er derfor avhengig av andre allierte.

Med tanke på Norge og det kollektive forsvaret, ser dette ut til å være en velkommen omstilling, som Norge har ønsket. Det kommer fram av dokumentene, at Norge og andre medlemsland har ønsket at NATO skal styrke sitt nærvær i nærområdene. Ut fra realismens syn på stater, kan det forstås slik at Norge har prøvd å sikre sine egne interesser, gjennom norsk engasjement om «nærområdesatsningen». I realismen er stater avhengige av å sikre seg selv, og for Norge kan satsningen på nærområdeinitiativet, kollektivt forsvar og sikkerhetsgarantien i NATO være et tegn på dette. Det ser derfor ut til at med tanke på det kollektive forsvaret, er dette en prioritet fra NATO, som Norge har valgt å satse på siden dette vil fremme norsk sikkerhet. Sett opp mot forventningen fra realismen, har Norge blitt påvirket av NATO, med tanke på nærområdesatsningen, men dette kommer bare av at Norge anser at denne prioriteringen fremmer norsk sikkerhet.

Med tanke på de forsvarsprioriteringene Norge har, og skal gjennomføre i sin langtidsplan, kommer det fram at forsvaret ser på omstillingen av forsvaret som ferdig, og forsvaret skal nå skal satse på en ny omstillingsfase hvor man vektlegger at forsvaret skal utvikles, og tilpasses behov i endringer og rammebetingelser. Ut fra dette er det vanskelig å se om forsvaret kan ha omstilt seg, som en direkte konsekvens av NATOs nærområdesatsning. På den andre siden, står det også at forsvaret skal være et innsatsforsvar, som er fleksibelt, mobilt og hurtig. Dette forsvaret skal også kunne møte utfordringer hjemme og ute. Samtidig har det norske forsvaret blitt utviklet, slik at det er mer avhengig av allierte medlemsland, for å kunne operere effektivt.

Ut fra det strategiske konseptet ønsker NATO at medlemslandene skal fortsette å modernisere, reformere og transformere sine styrker. Ifølge realismen vil det være vanskelig å forklare at det norske forsvaret er avhengig av militær assistanse fra andre allierte, siden denne teoretiske tilnærmingen sier at stater først og fremst må sikre sin egen sikkerhet først. Ved å utvikle et forsvar hvor man er blitt mer avhengig av allierte, vil derfor ikke være rasjonelt, eller noe man ville valgt å gjøre ifølge en realistisk tilnærming. At Norge velger å modernisere og transformere sine styrker, med utgangspunkt i en oppfordring fra NATO, vil på den andre siden ikke være urimelig så lenge det er ikke går imot norske interesser, eller skader norsk sikkerhet. Sett opp mot forventningen som bygger på realismen, kan ikke norsk forsvarsomstilling ha blitt påvirket av NATO, siden å bygge et forsvar som er avhengig av allierte ikke fremmer Norges sikkerhet. Dette kommer av at realister vektlegger at når det kommer til staters sikkerhet, vil de i siste instans bare kunne stole på seg selv. Når det kommer til NATOs eget ønske om at medlemslandene skal fortsette å modernisere, reformere og transformere sine styrker, er dette forenelig med min antagelse fra realismen, så lenge dette er med på å fremme Norges sikkerhet.

Med utgangspunkt i det norske forsvarets avhengighet av andre NATO-land, kan dette forklares ut ifra en liberalistisk tilnærming, ved at Norge håper at våre forsvarspolitiske prioriteringer vil sammenfalle med interessene til NATO. Ved å fremme NATO-lands fellesinteresse om at medlemsland skal ha moderne, og kvalitativt gode styrkekapasiteter,

kan Norge fremme egne interesser. At Norge viser at man er i stand til å modernisere og omstille sitt forsvar, kan også gjøre at andre NATO land i tilfelle et anfall på Norge er mer villige til å hjelpe Norge. Et slikt innsatsforsvar vil derfor gagne Norge, i tilfelle Norge blir angrepet, samtidig som det norske forsvaret vil kunne være egnet til å hjelpe andre allierte, i tilfelle et angrep på dem. Ut fra den liberalistiske forventningen, kan det også forstås slik at det norske forsvarets omstilling, kommer av at medlemsstatene i NATO i fellesskap har kommet fram til at NATOs styrker må moderniseres, og øke sin kvalitative styrke, framfor kvantitet. At Norge har valgt å modernisere og omstille sitt forsvar kan da være basert på at Norge ser på NATOs prioriteringer som noe som tjener Norge best.

Ifølge realismen kan og vil stater være med i en allianse, hvis dette gagnar dem. For Norges del har dette vært viktig sikkerhetspolitikk, og ut ifra et realistisk syn på NATOs tilbakevendelse til det kollektive forsvaret, er dette bare godt for Norge ut ifra realismen. Det kan derfor se ut til at NATO har klart å påvirke Norge, eller at Norge har klart å modernisere og reformere sitt forsvar tidligere enn man kunne forvente. Det ser også ut til at norske forsvarsprioriteringer er dannet, på bakgrunn av at forsvaret skal fremme Norges sikkerhet. Hva man kan utlede fra Prop. 73S, er at forsvaret i første omgang skal forsvare norsk territorium. Samtidig skal også norske styrker være en del av NATOs samlede styrke, og forsvare andre NATO-lands territorium, i tilfelle angrep på et alliansemedlem. Hvis man baserer en realistisk tilnærming på dette, er det mulig å hevde at det vil gagne Norge å forsvare andre medlemsland. Sett opp mot forventningen fra realismen, har norske forsvarsprioriteringer blitt påvirket av NATO, ved at man har satset på å modernisere og reformere forsvaret, i henhold til ønsker fra NATO. At Norge har valgt å følge prioriteringene til NATO, kommer av at å ha et moderne og reformert forsvar, vil kunne gi mer sikkerhet for Norge, enn å ha et forsvar som er kvantitativt stort, men dårlig trent, og lav andel av moderne materiell.

Ifølge Liberalismen kan man også forstå det slik, at det kollektive forsvaret er en velkommen omstilling av NATOs prioriteringer. Siden både Norge, de baltiske medlemslandene, og Polen har ønsket NATO tilbake til nærrområdene, kan man anta at NATO i fellesskap har blitt enige i at NATO må tilbake til Europa. NATO-alliansen er også en allianse, der medlemslandene

deler flere av de samme verdiene. Dette gjør at samarbeid mellom medlemsland blir lettere. Slikt samarbeid blir også lettere når medlemslandene deler de samme mål. Det kan derfor tenkes at NATOs prioritering av nærområdene og kollektiv sikkerhet, kommer av at medlemslandene har det samme målet om at NATO må tilbake til Europa. Det kan også forstås slik, at Norge gjennom å fremme fellesinteresser med de baltiske statene, og Polen, har fremmet norske egeninteresser, ut fra en forestilling om at disse interessene vil sammenfalle.

Ut fra en liberalistisk tilnærming til forsvarets prioriteringer, koblet opp mot det kollektive forsvaret av Europa, kan det tenkes at Norge ser på NATOs prioriteringer som noe Norge tjener på. Det kan derfor tenkes at det norske forsvarets plan, om å være i en omstilling hvor man vektlegger kontinuerlig utvikling, og tilpasning til endringer, er påvirket av NATOs strategiske konsept, hvor man kan finne mye av den samme ordlyden. Det kan også tenkes at NATOs fellesinteresser her har sammenfalt med norske interesser, som gjør at Norge ser seg tjent med å ha et forvar som bygger på de ønskene NATO har. Ut fra forventningen som er basert på liberalismen, kan man også tolke dette til at hva NATOs medlemsstater har kommet fram til i fellesskap, har hatt en innflytelse på norske forsvarsprioriteringer. Med tanke på nærområdeinitiativet, ser dette ut til å ha vært noe medlemslandene har kommet fram til i fellesskap, og denne prioriteringen ser ut til å være noe Norge mener tjener norske interesser mest. At den norske langtidsplanen har mye av den samme ordlyden som man finner i NATOs strategiske konsept, med tanke på prioriteringer kan også være et tegn på at hva NATOs medlemsstater har kommet fram til i fellesskap har hatt innflytelse på norske forsvarsprioriteringer, og at disse anses å være det som tjener Norge best.

6.2.2 NATO, Norge og Samarbeid

Som nevnt tidligere i empirikapitlet, har NATO satset på sikkerhetssamarbeid og videre omstilling av alliansen. På hvilken måte påvirker NATOs satsning på disse områdene Norge?

Ifølge Prop. 73S er det viktig for Norge, at NATO opprettholder sin sentrale stilling i europeisk sikkerhet, siden dette er et samarbeid Norge kan delta i, som et fullverdig

medlem. En del av Norges forhold med NATO, er også samarbeid på det politiske plan, hvor man utveksler informasjon og analyser, og etablerer felles holdninger på en rekke utenriks- og sikkerhetspolitiske områder. Samtidig samarbeider Norge med NATO, ved å ha en felles forsvarsdoktrine, kommandostruktur og øvelsesvirksomhet. For Norge er det å bidra til NATOs grunnleggende fellesbehov, et vesentlig element for å sikre vårt nasjonale sikkerhetsbehov. På bakgrunn av dette skal Norge tilpasses NATO standarder, konsepter, prosedyrer og styrkestruktur, så langt det er mulig. Norges nasjonale kommando- og kontrollkapasitet, skal også i størst mulig grad være integrert mot NATOs kommandostruktur, siden vi skal kunne samarbeide med andre NATO-land.

Norge velger også å delta i samarbeid på flere områder, slik som NATOs «connected force» initiative, (CFI) felles helikopterløsning i Afghanistan, samt flere øvelser med andre NATO-land. Her kan man for eksempel nevne den norske storøvelsen i NATO-regi, «Artic Challenge Exercise 2013». For NATO har det vært viktig at medlemslandene samarbeider i større grad. En viktig forklaring på dette kommer av den økonomiske situasjonen flere NATO land har opplevd etter finanskrisen, og hvor NATO ønsket å møte disse utfordringene med å få medlemsland til å samarbeide, på områder hvor medlemslandene kunne få mest mulig nytte av dette. Dette samarbeidsinitiativet har fått navnet «Smart Defence» i NATO. For Norge er det viktig at «Smart Defence» initiativet til NATO, ikke fører til at man mister nasjonal kontroll over viktige kapasiteter. Ifølge Norge vil en vellykket implementering av «Smart Defence» basere seg på en balanse, mellom velbegrunnede nasjonale hensyn, og fordelene man kan oppnå gjennom en ny kultur for samarbeid om kapasitetsutvikling, både i alliansen og med viktige partnere. (Regjeringen 2012) For Norge har man kunne løst dette ved å bidra økonomisk til NATOs «Alliance Ground Surveillance» initiativ, som skal gi NATO mulighet til å overvåke store områder. (Prop. 1S 2.2.2) Det ser også ut til at innkjøpet av de nye F-35 flyene begrunnes i at Norge ønsker et toppmoderne flyvåpen, som også kan bidra, og være en del av NATOs «Quick Reaction Alert» (QRA) styrke. Norge støtter også NATOs missilforsvar i Europa, og tiltak mot digitale angrep, og vil delta her med økonomisk støtte, og utvikle egen kompetanse på digitale angrep. At medlemslandet Norge velger å delta og samarbeide på flere områder innen NATO, kan derfor være et tegn på at NATO er med på å påvirke Norske forsvarsprioriteringer.

I det strategiske dokumentet blir digitale angrep, brudd på energilinjer, og trusselen for spredning av masseødeleggelsesvåpen, (MØV) og missilteknologi, sett på som en trussel mot NATO. I forsvarets langtidsplan Prop. 73S, blir også disse truslene nevnt. Med tanke på digitale angrep, er den største trusselen for Norge, at et angrep kan skade kritiske samfunnsfunksjoner og infrastruktur, som kan føre til materielle skader, og tap av liv. (Prop. 73S 3.2.5) Det norske forsvaret har på bakgrunn av dette, satset på å utvikle både defensive og offensive nettverkskapasiteter, men hvor offensive kapasiteter er underlagt politisk kontroll. (ibid 3.2.5) For Norge som er en stor energiprodusent, er det viktig at man kan forsikre strategiske forsyningslinjer. Det er derfor viktig at NATO tar på seg en stor rolle innen energisikkerhet, og stadfester dette i sitt strategiske konsept. (ibid 3.2.2) Med tanke på spredning av masseødeleggelsesvåpen, og ballistiske missiler, har NATO i sitt strategiske konsept fra 2010 forpliktet alliansen til målsettingen, om å legge til rette for en verden uten kjernevåpen. For Norge som ønsker en verden uten kjernevåpen, er det velkomment at NATO har lagt seg på en linje, hvor de har forpliktet seg til å få en verden uten kjernevåpen. For Norge vil man prioritere en reduisering av kjernevåpen, og ikke spredning av missilteknologi, som kan brukes i sammenheng med slike våpen. Som en direkte konsekvens av disse truslene, skal forsvaret ifølge pro 73S utvikle et CBRN-vern, for å beskytte mot masseødeleggelsesvåpen, og støtte etableringen av missilforsvaret i Europa. (Prop. 73S 5.6)

Ut ifra et liberalistisk tilnærming, er slikt samarbeid mellom medlemmer i en allianse vanlig. Samarbeid i en allianse blir også ifølge en liberalistisk tilnærming enklere, når flere av medlemmene har de samme mål. Et tegn på samarbeid som er påvirket av NATO, og hvor landene som deltar har flere av de samme målene, er samarbeidet Norge deltar i, kalt Nordic Defence Cooperation (NORDEFECO). At Norge velger å delta i slike samarbeid, er da noe liberalismen mener vil skje innen en allianse. Selv om dette spesifikke samarbeidet også har land som ikke tilhører NATO, er et slikt samarbeid akkurat det NATO ønsker at sine medlemsland skal ha med allierte partnerland.

I liberalismen kan man også hevde at medlemslandene har kommet sammen, i fellesskap om å starte samarbeid på flere områder. At NATO lanserte sitt samarbeidsprogram «Smart

Defence» på NATO toppmøtet i 2014, styrker også liberalismens forklaring på samarbeid innen NATO. På andre områder NATO har sagt seg enige i å samarbeide på, er i sitt arbeid om å aktivt stoppe spredningen av missilteknologi, og atomvåpen. I Følge en liberalistisk tilnærming, vil medlemsland som samarbeider, som oftest a de samme verdier. Det kan derfor tenkes at medlemslandene i NATO deler det samme ønsket, om ikke-spredning av missilteknologi og atomvåpen. At NATO har valgt å sette energisikkerhet som en del av det strategiske konseptet, viser også at dette kan ha vært noe flere medlemsland har kommet fram til sammen i fellesskap. Angående energisikkerhet er dette noe som påvirker alle gjennom den store avhengigheten av energitilgang, for å opprettholde vital kommunikasjon, transport og gjennomfartstruter i internasjonal handel. Digitale angrep er også en atypisk trussel, og satsningen på dette kan vise at NATO-land prioriterer slike trusler, siden man deler flere av de samme verdier og mål. Ut ifra forventningen fra liberalismen, ser det ut til at medlemsstatene i NATO i fellesskap har kommet fram til å satse på samarbeid. Man har også satset på områder som dekker digitale angrep, ikke-spredning av kjernevåpen, missilteknologi, og energisikkerhet. At Norge velger å prioritere samarbeid innen NATO angående digitale angrep, ikke-spredning og reduksjon av MØV-våpen, kan derfor være på bakgrunn av at NATOs prioriteringer anses å være det som tjener Norge best. På energisikkerhet er også samarbeid veldig viktig for Norge. Energisikkerhet er også av vital interesse for Norge, som energinasjon. Det kan derfor tenkes at i hvert fall her ville Norge valgt å prioritere dette, hvis det ikke hadde vært i NATOs strategiske konsept

Ifølge realismen vil som oftest samarbeid mellom stater være vanskelig, siden statene er opptatt av å ivareta sine egne nasjonale interesser på bekostning av andre. På den andre siden har Norge deltatt i NATOs «Smart Defence» initiativ, men samarbeidet må balansere mellom velbegrunnede nasjonale hensyn. Ut i fra dette kan det se ut til at samarbeidet Norge deltar i, er et samarbeid hvor Norge ser at de tjener mer på samarbeid enn å la være. For Norge som ikke er en atommakt, vil også samarbeid med andre stater om ikke-spredning og forsvar mot slike våpen, være i norsk egeninteresse, og vil derfor kunne forklare hvorfor Norge ikke ønsker at slike våpen skal bli spredt. For Norge som er en stor energiproducent, vil det også være av ren egeninteresse, at NATO satser på energisikkerhet, og et samarbeid

her vil også kunne gagne Norge mer enn å ikke delta på å forsikre energitilgang innen alliansen. At Norge velger å koble seg sterkt opp mot NATOs felles doktriner, prosedyrer og styrkestruktur, kan også være et tegn på at Norge ifølge en realistisk tilnærming ser nytten av dette. Samtidig har man et forbehold om at man vil integrere seg med NATO, så langt det er mulig, og som gir Norge muligheten til å la være å samarbeide på områder hvor man ikke finner at dette passer Norge. For å modernisere det norske forsvaret, må man ha tilgang til ny teknologi og forsvarsmateriell. Dette har ført til kostnadsnivået til forsvaret har gått opp, som kommer på bekostningen av å ha et større forsvar med flere kapasiteter. På grunn av dette, har også Norge valgt å delta i samarbeid slik at man kan få tilgang til slik teknologi, og forsvarsmateriell og dermed få ned prisene. Ut ifra en realistisk tilnærming vil Norge gagne på et slikt samarbeid, siden det er av norsk egeninteresse å ha et teknologisk og moderne innsatsforsvar. Ifølge realismen vil også et slikt samarbeid være realistisk siden man kan samarbeide med andre land som har fellesinteresser med Norge, som da også fremmer Norske egeninteresser. Med tanke på digitale trusler, er det også i norske interesser i å satse på dette. At Norge har valgt å prioritere cyberforsvaret, kan anses å være påvirket av NATOs strategiske konsept, men en satsning på dette området vil også gagne norsk sikkerhet. Ut fra forventningen fra realismen, ser det ut til at NATO påvirker norske forsvarprioriteringer, men at disse er basert på områder hvor Norges sikkerhet fremmes.

6.2.3 *Krisehåndtering*

Tidligere i empirikapitlet skrev jeg om krisehåndtering, som en av NATOs kjerneoppgaver. På hvilken måte påvirker NATOs satsning på krisehåndtering Norge?

I Prop. 73S står det at Norge skal fortsette å delta i internasjonale operasjoner, og dette vil fortsatt være en viktig del av norsk sikkerhetspolitikk. Norsk militært engasjement skal i første rekke fremme, og beskytte norske interesser, der disse er direkte eller indirekte berørt. På bakgrunn av dette må det norske forsvaret være forberedt på å stille styrkebidrag til operasjoner, primært i regi av NATO, eller FN. (Prop. 73S 3.5.3) Det norske innsatsforsvaret skal kunne respondere raskt på situasjoner, hvor forsvaret kan måtte settes ut i internasjonale operasjoner, og må være i stand til å kunne operere over lang tid.

Forsvaret har gjennom sin omstilling skapt et innsatsforsvar som har god kompetanse, og av god kvalitet. Sett opp mot realismen vil det å delta i internasjonale operasjoner være viktig, dersom dette passer norske interesser.

Siden det står i Prop. 73S at Norge vil delta i internasjonale operasjoner, hvor dette er viktig for norsk sikkerhetspolitikk, passer dette inn i realismens tankegang, om at stater må sikre sine egne sikkerhetsinteresser først. Hvis det er mulighet for at konflikter i nærområdene kan true norske interesser, enten direkte, eller indirekte, vil det også være realistisk at Norge vil satse på et forsvar som kan delta i krisehåndteringsoppdrag. Når det kommer til realismen og krisehåndtering, vil NATO da kunne påvirke norske forsvarsprioriteringer, hvis dette fremmer norsk sikkerhet. Siden Norge selv sier at internasjonale operasjoner er viktige for norsk sikkerhetspolitikk, kan man også anse dette som korrekt. Sett opp mot forventningen fra realismen, vil NATO påvirke Norge når man anser at dette fremmer Norges sikkerhet. Det kan derfor se ut til at Norge påvirkes av NATO, i henhold til krisehåndtering, men at denne påvirkningen bare kommer på bakgrunn av at Norge selv anser disse prioriteringene, som noe som fremmer norsk sikkerhet. At forsvaret har utviklet et innsatsforsvar som kan brukes i krisehåndteringsoppdrag, kan også være med på å styrke argumentet, om at forsvarsprioriteringene blir påvirket av NATOs kjerneoppgave om krisehåndtering, men bare på bakgrunn av at et innsatsforsvar anses å tjene Norge, og fremme norsk sikkerhet.

Med utgangspunkt i en liberalistisk tilnærming til krisehåndtering, kan det være at det norske forsvaret prioriterer et forsvar, som kan delta i krisehåndtering, på bakgrunn av et ønske om å delta i samarbeid med andre NATO-land. Prioriteringen av et innsatsforsvar som også skal delta i krisehåndteringsoperasjoner kan også stamme fra at Norge, og andre NATO-land deler de samme mål og verdier, og at ved å fremme fellesinteressene til andre NATO land, kan Norge også fremme norske interesser. Ut ifra forventningen fra liberalismen, kan det se ut til at NATOs satsning på krisehåndtering har hatt en innflytelse på norske forsvarsprioriteringer, siden hva medlemslandene i NATO har kommet fram til i fellesskap anses å være det som tjener Norge best. NATOs prioritering av krisehåndteringsoppdrag kan også anses å tjene Norge best, siden Norge har direkte, eller indirekte interesser i områder

hvor NATO velger å delta i krisehåndteringsoperasjoner. For NATO er det også viktig å kunne gjennomføre krisehåndteringsoperasjoner utenfor NATOs kjerneområde, siden slike konflikter kan føre til trusler mot alliansens sikkerhet.

6.2.4 Midlertidig oppsummering, og funn

Ut fra denne drøftelsen har Norge store interesser i at NATO kom tilbake til sine kjerneområder, og at NATO har satset på det kollektive forsvaret. Det kan se ut til at forsvaret blir påvirket av NATOs satsning på kollektiv sikkerhet, og tilbake til nærområdene. Det ser også ut til at det kollektive forsvaret, og nærområdesatsningen har vært en prioritet

På samarbeid ser det ut til at norske forsvarsprioriteringer har blitt påvirket av NATO. Samtidig er dette et samarbeid den norske stat ønsker, så lenge det er basert på velbegrunnede nasjonale hensyn. Når det kommer til krisehåndtering ser det ut til at norsk deltakelse i internasjonale operasjoner, er basert på å delta i gjennom NATO. På grunn av dette vil NATO påvirke norske forsvarsprioriteringer, i retning et forsvar som kan delta i slike operasjoner. Samtidig vil Norge delta i slike operasjoner for å beskytte norske interesser, der disse er direkte eller indirekte berørt. En kan på bakgrunn av dette foreløpig konkludere med at NATOs prioriteringer av kollektivt forsvar, samarbeid, og kriseoperasjoner vil føre til at det norske forsvaret prioriterer annerledes når det kommer til norsk forsvarsmønstre. Dette kommer av at forsvaret i Norge ser ut til å bli omstilt, til et forsvar som kan gjennomføre militære operasjoner med andre land, og samarbeide på flere områder innen forsvaret. Samtidig har det norske forsvaret flere forsvarsprioriteringer med likheter til prioriteringene fra NATOs strategiske konsept

6.3 Til hvilken grad er spørsmålet om byrdefordeling innen NATO fortsatt på dagsorden?

Dette delkapittelet bygger på to forventninger. Spørsmålet om byrdefordeling har fulgt NATO gjennom hele dens historie, og har ofte vært oppe til dagsorden innen allianse. Med

den økonomiske krisen i 2008, har mange av NATOs medlemsland kuttet mer i sine forsvarsbudsjetter enn de har gjort tidligere. Dette har også rammet NATO hardt, siden det gjør det vanskeligere for NATO å sikre sine mål, og muligheten til å gjennomføre NATO operasjoner. Samtidig står USA for 75% prosent av NATOs samlede utgifter.

På bakgrunn av dette vil det være mulig å anta at NATOs krav til økt byrdefordeling vil være nærmest en utopi, på grunn av at NATO ikke har noen bindende makt ovenfor medlemsland.

Den andre forventningen er at NATO vil fortsette å være en allianse med stor grad av gratispassasjerer, og stater vil velge å kutte, eller øke sine militære budsjetter hvis dette gagnar dem selv.

6.4 Byrdefordeling, fortsatt på dagsorden?

I en artikkel fra Carnegie Europe, er flere personer med bakgrunn fra forskning spurt om sin mening rundt byrdefordelingen i NATO. I følge Ian Anthony (2015), direktør for European Security Program ved Stockholm International Peace Research Institute, ville en bokstavelig tolkning av at NATOs medlemmer skal bruke 2 prosent av sitt BNP, vært en umulig situasjon for flere av NATOs medlemmer. Han tar utgangspunkt i et eksempel om at Tyskland, med et militært forsvarsbudsjett på 48 milliarder dollar ville hatt et militært budsjett på hele 84 milliarder dollar, hvis de fulgte to prosent målet. Problemet med dette ville vært at det tyske forsvaret aldri ville ha klart å bruke disse pengene på noe som ville ha skapt et bedre forsvar, og pengene ville heller blitt kastet ut av vinduet. Istedenfor mener Anthony at medlemsland heller går inn for å investere i forsvaret, for å øke investeringen i BNP. Dette kommer av at de fleste medlemsland i NATO finner det umulig å kunne ha 20 prosent investering på forsvaret, samtidig som man skal ha bruke to prosent av BNP.

Sett mot mine forventninger og teori om byrdefordeling, vil bare Tyskland velge å gjøre dette hvis det gagnar dem selv. Det kan tenkes at Tyskland ville ha valgt å øke sine forsvarsutgifter til å nå to prosentmålet av BNP, hvis de ønsker å styrke sin posisjon i NATO. Siden Tyskland er den største økonomien i Europa, ville deres forsvarsutgifter gjort de til en mye større militærmakt innen alliansen, enn de er til nå. Som oftest vil store stater ifølge

byrdefordelingsteori, påta seg en større andel av byrden. Dette er til dels korrekt siden USA, som nevnt i innledningen til dette kapitlet, står for 75% av de samlede forsvarsutgiftene i NATO. Storbritannia og Frankrike, som også er store stater i alliansen, har også betydelige forsvarsbudsjetter, og bidrar med 2 prosent av BNP, og 1.9 prosent av BNP. På den andre siden bidrar Tyskland, som er Europas største økonomi bare med 1.2 prosent av BNP. Selv om Tyskland ikke bidrar med så mye prosentvis, bidrar de tre største NATO-landene USA, Frankrike og Storbritannia med forsvarsbudsjetter som ligger på over to prosent, og litt under to prosent av BNP. Ut fra byrdefordelingsteoriens antagelse om at de største statene bidrar disproporsjonalt i forhold til andre stater, ser det derfor ut til å enda være tilfellet innen NATO. Selv om Tyskland prosentvis bare deltar med 1.2 prosent av BNP, bruker de fortsatt store summer på forsvaret. Ut fra antagelsene som er laget ut fra teorien kan Tysklands valg om å bare bruke 1.2 prosent av BNP, forklares ut fra at dette gagnar dem selv. Det ser også ut til at Tyskland ikke ønsker å være en stor militærmakt innen NATO.

Lisa Aronsson (2015) fra The Atlantic Council, sier at det er høyst urealistisk at NATO vil klare å få medlemslandene til å nå 2 prosent målet. På grunn av dette har flere planleggere innad NATO ønsket å gå vekk fra målet om 2 prosent, og heller bytte dette ut ved å satse på initiativer som «Smart Defence», og «Framework Nations». Grunnen til dette er at hvis alle medlemsland skulle brukt 2 prosent av BNP, ville muligheten vært at flere land ender opp med å utvikle kapasiteter, som andre land har, som igjen fører til duplisering. Først og fremst må 2 prosent målet heller være et bevis på at medlemslandene er forpliktet for å gå fremover, og at man har kapasitet og politisk vilje til å bygge opp alliansen. At man satser på «Smart Defence» og «Framework Nations», kan forklares ut ifra teorien om at man må ha en form for kraft for å binde medlemsland i en allianse til å bidra. Ved å få medlemsland inn i slike avtaler, blir det vanskeligere for medlemslandene å være gratispassasjerer, siden de gjør det vanskeligere å bryte samarbeidet med andre medlemsland.

Karl Heins Kamp (2015), akademisk direktør ved Tysklands Føderale akademi for sikkerhetspolitikk, er også sterkt kritisk til at NATOs medlemsland vil nå to prosent målet, og mener at de fleste allierte ignorerer to prosent målet like ofte som de sier at de står bak det.

Man må heller se på enigheten om å nå to prosent målet, som en politisk forklaring på Russlands aggressive politikk i Øst-Europa, og at europeiske sikkerhetsutfordringer endrer seg. Men, ifølge Heins vil målet om to prosent føre til at flere land øker sine forsvarsbudsjetter, selv om de ikke vil nå de. Eksempler er land som Polen og de baltiske statene, som føler seg sterkt truet av Russlands politikk. Problemet er ikke de landene som prøver, men først og fremst land som Ungarn, Tsjekia, og Slovakia som ikke engang prøver å øke sine forsvarsbudsjetter.

Nilsen og Græger (2011) sier også noe av det samme som Heinz, og sier at en alvorlig rystelse i det internasjonale sikkerhetspolitiske bildet kan endre byrdefordelingsproblematikken, hvor USA må påta seg en større andel av de samlede forsvarsutgiftene i NATO. (Nilsen&Græger 2011:37) Ut ifra hva Karl Heins sier, men også Nilsen og Græger, ser det ut til at man får to forklaringer på valget av å ta del i byrdefordelingen, enten er man en gratispassasjer, eller så velger man å øke sine forsvarsbudsjetter på bakgrunn av at man føler seg militært truet av en aggressiv nabo. Begge valgene kan forankres i teorien om byrdefordeling. Ifølge byrdefordelingsteori er det ofte at små land i en allianse utnytter de større medlemslandene, kalt utnyttelseshypotesen. Små stater er også som oftest symbolske medlemmer, framfor faktiske bidragsytere. Siden USA er så dominerende i alliansen, blir det automatisk en skjevfordeling i byrdefordelingen, siden store stater ofte påtar seg en disproporsjonal andel av forsvaret. At småstater får muligheten til dette, kommer så av at det blir tolerert av den, eller de statene som gir det kollektive godet i alliansen. Ut fra byrdefordelingsteori kan man også forklare valget til Polen, og de baltiske statene om å øke, eller å stoppe reduksjon av forsvaret ved å se det i sammenheng med teori om private goder. Medlemsland i en allianse ville med det økt sine budsjetter, hvis dette ville gagnet dem selv. Siden alliansen er i en konflikt med Russland over Ukraina, kan dette, men også ønsket om å øke sin innflytelse i alliansen, være en forklaring på hvorfor de øker sine budsjetter.

Stephen Szabo (2015), direktør for The Transatlantic Academy, sier at Europa er et økonomisk makthus i internasjonal politikk, men først og fremst på grunn av at USA har tatt

på seg en stor del av sikkerhetsrollen for EU. Han forventer likevel å se at de europeiske NATO medlemmene vil påta seg et større økonomisk ansvar, på grunn av endringer i truslene fra Russland, og Midtøsten. Samtidig er heller ikke USA villig til å spille en like viktig rolle i europeisk sikkerhet, som under den kalde krigen. På bakgrunn av dette vil man kunne se at medlemslandene i NATO må øke sine forsvarsbudsjetter, hvis USA ikke lenger er villig til å bli «utnyttet». Samtidig er det få land som har økt sine forsvarsbudsjetter, som kan være et tegn på at dette enda blir tolerert fra amerikansk side. Medlemslandene kan derfor fortsatt basere seg på at USA fortsatt vil ha en viktig stilling innen alliansens sikkerhet. Men hvis NATO-land i Europa faktisk ser på Russland og situasjonen i Midtøsten, som noe som vil kunne prege de, vil man da kunne forvente å se at NATO-medlemmer i Europa påtar seg en større økonomisk byrde. Dette kan også igjen kobles opp mot byrdefordelingsteorien om private goder, hvor europeiske NATO-medlemmer øker sine forsvarsutgifter, fordi det gagnar dem selv siden alliansen kan komme i en eventuell konflikt med andre stater, eller grupper. Hvis det er flere NATO-medlemmer som ser at å øke sine forsvarsutgifter vil gagne seg selv, vil man også ifølge teorien se at byrdefordelingen i NATO går ned.

Brook Tigner (2015), Sjefsredaktør i policy analyse hos Security Europe, sier at mange europeere enda forventer at Washington skal hjelpe dem ut fra en virkelig trussel. Dette fører ifølge Brook til at NATO-medlemmer i Europa velger å ikke øke sine militære utgifter og byrder i NATO. Dette kan også sees på som et tegn på at NATO medlemmer i Europa enda er gratispassasjerer hos USA, siden de fortsatt forventer at USAs militære vil være avskrekkende for en potensiell fiende. Ifølge byrdefordelingsteori vil medlemmer i Europa fortsette å være gratispassasjerer, på bakgrunn av at maktforholdet innad NATO er skjevt. De mindre statene vil også fortsette med å utnytte den store medlemsstaten. (USA) Samtidig kan man heller ikke si at alle de andre medlemsstatene i NATO er rent symbolske medlemmer. At europeerne forventer at USA skal fortsette å hjelpe dem, er også et tegn på at det fra europeisk side enda blir sett på som om at USA ser fordeler for seg selv i å bli «utnyttet».

Ifølge artikkelen av Dag Tangen Olsen, (2014) ville både Canada og Tyskland gjøre to prosent målet mest mulig uforpliktende. Fra Tysklands side ble det argumentert, om at hvis de brukte 2 prosent av BNP på forsvar, ville de være den desidert sterkeste militærmakten i Europa, og Tyskland ville da også dominert både økonomisk og militært i Europa. (Olsen 2014:32) På den andre siden har man USA, som står for 75 prosent av NATOs samlede utgifter. Amerikanerne har lenge sagt at dette ikke er bærekraftig, og president Obama tok dette opp under NATO-toppmøtet i Wales. (Søreide:2014C) Ifølge forsker Sverre Kalvik ved forsvarets forskningsinstitutt, (FFI) vil land med endrede trusselbilder velge å øke sine forsvarsbudsjetter. Man kan derfor forvente at land som grenser til Russland vil øke sine bevilgninger av ren egeninteresse (Olsen 2014:31).

Ifølge Kalvik vil også små- og mellomstore stater i en allianse velge å redusere sine forsvarsbudsjetter når de er medlem i en allianse, og for små land vil det alltid være lønnsomt å være gratispassasjer. (ibid 31) Hvis man tar utgangspunkt i mine forventninger, er forklaringen på NATO-medlemmers motvilje til å nå to prosent målet av BNP, at det ikke er noen bindende makt som kan få medlemmene til å gjennomføre mål som er fastsatt på toppmøter, eller gjennom strategiske konsept. Hvis medlemmer i NATO ikke ser at økning av forsvarsbudsjetter gagnar dem selv, vil de heller ikke ha noen intensjon om å øke disse. Dette er også forankret i teorien om byrdefordeling, som sier at man må ha en kraft som kan stoppe medlemmer fra å være gratispassasjerer, for å få en god byrdefordeling. Man kan også koble dette opp mot byrdefordelingsteorien om private goder, som sier at stater velger å øke sine forsvarsutgifter når dette gagnar dem selv.

Magnus Thorsen (2016) støtter også antagelsen om at det vil være vanskelig å binde medlemmer til å nå NATOs to prosent mål, siden avtalen om dette fra NATO toppmøtet i Wales 2014 ikke var juridisk bindende for medlemmene i alliansen. Når de største truslene til Europa er eurokrise, flyktningkrise, energisikkerhet, og terrorisme, er heller ikke svaret på dette å øke konvensjonelle militære kapasiteter. (Sean Kay 2015) For de europeiske allierte i NATO, vil det derfor ikke gagnar dem å øke sine militære budsjetter.

Sinan Ülgen (2015) hevder på sin side, at krisen NATO står ovenfor med Russland kan føre til at medlemsland vil øke sine militære utgifter, men først og fremst de landene som ser på

Russland som truende. Siden NATO har over 28 medlemsland, er det derfor vanskelig å se at alle medlemmene vil dele det samme trusselbildet. Antagelsen om at medlemmer vil gjøre det som gagnar seg selv best, kommer derfor tilbake som en mulig forklaring, og man vil kanskje kunne se at land med grense til Russland øker sine forsvarsutgifter, mens land som er lenger bort vil la være. Hva Sinan sier kan også kobles mot teorien om private goder, og situasjoner der medlemsland øker forsvarsutgiftene fordi det gagnar dem selv, og fordi alliansen er i en type konflikt med et annet land. (Russland)

Jordan Becker (2011) sier at i tiden etter 2001 var det flere NATO-land i Europa, som ikke lenger følte at deres nasjonale sikkerhet var under fare, og at NATO ikke var så viktig for deres sikkerhet. Ifølge Becker kan dette ha ført til at dette var med på å øke byrdefordelingen i NATO etter den kalde krigen. Men han legger til at selv når NATO under den kalde krigen hadde sin doktrine om massiv gjengjeldelse, var det også en stor forskjell i byrdefordelingen. Ut ifra dette kan man anta at en overhengende fare ovenfor NATO-medlemsland, ikke nødvendigvis fører til at land påtar seg en større byrde. At NATO-land i Europa valgte å bruke mindre penger på forsvar, og dermed øke byrdefordelingen etter 2001, kan være et tegn på at trusselen til deres sikkerhet er lav, og at det da ikke er i deres interesse å bruke penger på forsvar. Her vil byrdefordelingsteori igjen si at valget på å kutte sine forsvarsutgifter, kan være at medlemslandene utnytter den store staten. (USA) I samme periode ble USA angrepet, (11.September) og USA startet sine militære operasjoner i Afghanistan. Dette førte til at amerikanske forsvarsbudsjetter økte betraktelig i tiden etter 2001. Dette økte maktforholdet i alliansen, som igjen førte til større skjevhet i maktforholdet i alliansen, og tilrettela for mer utnyttelse av de mindre medlemslandene. Teorien om private goder kan også gi en pekepinn om at NATO medlemmer kuttet sine forsvarsutgifter siden dette gagnet dem selv.

Ved et møte mellom NATOS forsvarsministere den 26. Februar 2014, sa den amerikanske forsvarsministeren Chuck Hagel, at USA ikke lenger kunne tolerere at deres europeiske motparter kuttet mer i sine forsvarsbudsjetter, og at de europeiske medlemslandene i NATO måtte øke sine forpliktelser, eller se alliansen bli irrelevant. I følge Chuck Hagel er ikke europeiske forsvarsbudsjetter overkommelige, og "*Our alliance can endure only as long as*

we are willing to fight for it, and invest in it". (Stewart 2014) NATO-medlemmer i Europa, må ifølge Hagel slutte å kutte sine militære budsjetter, og heller bidra. Ifølge Ted Galen Carpenter, (2014) fra National Interest, har europeiske myndigheter hørt slike ord før, og dette er noe de sjelden tar inn over seg. Siden NATO ble etablert i 1949, har amerikanske myndigheter sett at USA må påta seg en større andel av den økonomiske byrden i NATO, og har i flere år prøvd å få de allierte i Europa til å påta seg en større andel av byrdene. Ifølge artikkelforfatteren, er det derfor liten sannsynlighet for at byrdefordelingen i Europa vil bli noe bedre, og den eneste måten USA kan klare å endre dette på, er gjennom handling og å vise at USA ikke vil tolerere at Europa er en gratispassasjer i alliansen. Noe lignende hevder også Lawrence Kaplan. (2014) I følge Lawrence har byrdefordelingsproblematikken vært en del av NATO siden dag en. Helt siden den transatlantiske avtalen fra 1949 til i dag, har USA sagt seg villig til å ta del i beskyttelsen av Europa. Selv når den kalde krigen var over, blandet med Europas dårlige politiske ledelse og vilje til å stoppe krigen i Jugoslavia, samt amerikansk unilateral krig i Irak 2003, har ikke dette ødelagt dette forholdet. Selv når forholdet mellom USA og Europa er så tynnslitt som det er, vil begge anerkjenne godene med generasjoner av samarbeid. Her vil jeg også påstå at antagelsene er korrekte. Medlemslandene i Europa fortsetter å være en gratispassasjer med USA, og trusselen om amerikansk tilbaketrekning fra alliansen er ikke en ny trussel fra USA.

Ifølge Sean Key (2015) er det ingen tvil om at Europeiske NATO-allierte vil fortsette å være gratispassasjer. Dette kommer av at selv under den kalde krigen, da Europa stod under en av dets største trusler, var NATO-allierte gratispassasjerer hos USA. På bakgrunn av dette er det vanskelig å se at dette vil endre seg, når en slik militær trussel, som den under den kalde krigen, er over. Samtidig vil USA og Europa fortsette forholdet de har utviklet siden 1949, selv om USA enda må fortsette med å ta på seg den største økonomiske byrden. Det teorien sier om gratispassasjerer, og utnyttelseshypotesen, hvor mindre stater utnytter de største medlemmene i alliansen, ser ut til å underbygge påstandene. Med tanke på at forholdet mellom de europeiske NATO-landene og USA fortsetter, kan også forklares fra teorien om byrdefordeling, som sier at de som har mest tjent på et offentlig gode oftest har midlene til å bære den disproporsjonale kostnaden. Forholdet mellom de europeiske NATO-medlemmene og USA, kan derfor forklares slik at USA føler at de er avhengige av det

offentlige godet NATO er, og vil derfor bidra med å ta på seg den største byrden. Det kan være viktig å poengtere at jeg ikke mener at USA er avhengig av å sikre seg selv, med å sikre sine europeiske allierte i NATO, men at de er tjent med å opprettholde NATO-alliansen på grunn av andre enn rent sikkerhetsmessige mål. Selv om USA til en viss grad har vist større irritasjon over at NATO-land ikke bidrar mer enn de gjør, ser det ut til at det for USA er fordeler i å bli utnyttet.

Ifølge Berg og Kalvik (2015) oppfyller ikke gjennomsnittet av NATO-land to prosent målet av BNP, og trenden innad NATO er at forsvarsutgiftene er fallende. I perioden fra 2011-2013, falt Nato-landenes samlede forsvarsbudsjetter reelt med 10.4 prosent. Og i perioden fra 2012-2013 vokste bare forsvarsbudsjettene i de baltiske landene, Tyrkia, Portugal, og Norge. I den samme rapporten blir det derfor konkludert med at det er visse muligheter for at små land i NATO er gratispassasjerer, siden de store landene, og da særlig USA, påtar seg en skjev del av de økonomiske byrdene i alliansen. Det er også tendenser til at det er en skjev fordeling mellom USA og europeiske land, og at denne faktisk har økt. Selv om USAs andel av de totale forsvarsutgifter i NATO gikk ned med om lag tre prosentpoeng mellom 2011-2013, kom denne reduksjonen bare på grunn av at reduksjonen overgikk reduksjonen i de europeiske medlemslandene. (Berg&Kalvik 2015:34) I samme rapport fra Berg og Kalvik blir det også advart om, at hvis amerikanske forsvarsutgifter vokser, og europeiske utgifter fortsetter å falle vil det ha utfordringer for medlemmer i alliansen, siden skjevare byrdefordeling vil svekke NATOs relevans, fra et amerikansk perspektiv, og alliansen kan da gå mot en løsere politisk sammenslutning. (ibid 34)

Et annet tilbakevendende tema i den samme rapporten, er at det er en skjev byrdefordeling innad i alliansen, og at småstater innad i alliansen ikke bidrar. (ibid 33) Noe av det Berg og Kalvik skriver om passer inn i teorien om byrdefordeling. Som oftest er det små stater i en allianse som utnytter de større, noe man kaller utnyttelseshypotesen. Siden USA påtar seg en stor andel av byrdene i NATO, kan også småstater nyte godt av det kollektive godet NATO gir uten å selv bidra, og slik være en gratispassasjer. Hvis NATO holder på å miste sin relevans for USA, kan man ut fra teorien om private goder se for seg at medlemmer i NATO

øker sine forsvarsutgifter, siden det gagnar dem selv at USA som er en stor bidragsyter til NATO forblir i alliansen, og fortsetter å se på alliansen som relevant.

John Deni, (2015) kommer med et litt annet syn på byrdefordelingsproblematikken i alliansen, enn det som har blitt skrevet til nå. Deni sier seg enig i at i en allianse med over 28 selvstendige stater, inkludert USA, vil det være store insentiver for medlemmer å sky unna med minimal anstrengelse, siden andre medlemstater i NATO ofte vil måtte påta seg dette ansvaret. På grunn av dette mener Deni at to prosent målet av BNP, ikke er rettferdig byrdefordeling. Han tar utgangspunkt i to NATO-land, Danmark og Hellas. Hellas, som bruker mer en to prosent målet av BNP på forsvaret sitt, kan ifølge Deni ikke prosjektere noe særlig makt over tid og distanse. For eksempel hadde Hellas bare 160 tropper i Afghanistan i tidsperioden 2010-2012. På den andre siden har man land som Danmark, som bruker mindre enn to prosent på sitt forsvar, men som har et forsvar som er mye mer myntet på å gjennomføre militære oppdrag gjennom NATO. I krigen i Afghanistan hadde også Danmark utplassert 750 soldater. Under NATOs militære oppdrag i Libya, deltok Danmark med 7 av 185 fly. Norge bidro med 6 av 185 fly, (Regjeringen 2011) mens Hellas selv bidro med 5 fly. Med tanke på at land som Danmark og Norge har en befolkning rundt halvparten av hva Hellas har, kan dette påpeke at det ikke bare er forsvarsbudsjetter som betyr noe, men også hva man selv bidrar med til alliansen.

Ifølge teorien om byrdefordeling, nevner Benjamin Zycher (1990) noe som kan være relevant i forhold til dette. Oftest ser man bare på de rene militære utgiftene land har, for å vise til hvilke bidrag land gir, men man glemmer ofte andre gode medlemsland gir. Et annet poeng Zycher kommer med angående byrdefordeling, er at noen land kan ha styrker som er et rent privat gode for landet, og kan ikke brukes i militære operasjoner sammen med andre medlemmer. Hellas sitt forsvar er mer et privat gode, enn et felles gode for alliansen. Land som Danmark, og Norge, som bruker mindre penger på forsvaret sitt, bidrar i større grad i forhold til forsvarsbudsjett og befolkning til NATO, gjennom militære oppdrag, men også evnen til å forsvare alliansen i tilfelle krig.

6.4.1 Norge og byrdefordeling.

I Prop. 73S (2011-2012) blir det også fra norsk side skrevet om byrdefordeling i langtidsplanen for forsvaret. Argumentene for økt byrdefordeling i dette dokumentet, er litt av det samme som allerede har blitt drøftet. Angående byrdefordeling og Norge, står det i dokumentet at Norge har demonstrert evne og vilje til å ivareta våre forpliktelser, og bidra til byrdefordeling i NATO. (Prop.73S 1.1) For Norges del ønsker man også å bidra til økt byrdefordeling, gjennom å påta seg en større rolle innen NATO, ved å delta i operasjoner, og forskjellige programmer, slik som «Smart Defence», og «Connected Force Initiative». (Søreide:2014B) Norge har også ifølge Prop. 73S demonstrert sin vilje, og evne til å ivareta våre forpliktelser i NATO, samt bidra til byrdefordeling. I Prop. 1S skal det norske forsvaret bygges på en nøktern og stram økonomisk ramme, for å opprettholde en langsiktig bærekraftig balanse, og videreutvikle kvaliteten som forsvarssektoren skal gi. Denne utviklingen skal skje i et alliert byrdefordelingsperspektiv. Samtidig går det norske forsvaret inn for en tydelig satsning på forsvarssektoren i 2014. Ut fra byrdefordelingsteori, som sier at medlemsland kan bidra på andre områder enn i rent økonomiske termer, og i størrelsen på forsvarsbudsjettet, bidrar Norge på områder som er viktige i allianse. Dette viser at denne teoretiske siden av byrdefordeling, kan være viktig å ta med i diskusjoner om byrdefordeling, siden mange land bidrar mye til alliansen gjennom programmer, slik som «Smart Defence», og forpliktelser i utenlandsoppdrag. Slike bidrag som ikke er rent økonomiske kan også være vanskelig å fange opp.

Samtidig kan man fortsatt si at Norge ifølge byrdefordelingsteori, ikke bidrar så mye man skal. Norge har ennå ikke nådd sitt to prosent mål av BNP i NATO, og forsvarsbudsjettet til Norge i budsjettårene 2014, og 2015 var henholdsvis 43.0 milliarder NOK, og 43.8 milliarder NOK. Det norske forsvarsbudsjettet i 2015 var 1.43 prosent av BNP. (Berg&Kvalvik 2015:3) Norge ligger dermed godt under Nato-målet om to prosent av BNP. Ut fra byrdefordelingsteori og den ene forventningen, kan dette forklares ut fra at det ikke er i norsk selvinteresse å bidra så mye til alliansen. Hvis staten Norge er rasjonell, vil man ifølge byrdefordelingsteori prøve å maksimere sine egne vinninger, ved å slippe kostnadene. Siden USA og andre store stater bærer en disproporsjonal del av byrdene i NATO, vil også små

stater, slik som Norge, kunne utnytte de store. Sett opp mot forventningen, er det tegn på at Norge også velger å basere sine forsvarsutgifter på hva det er som gagnar Norge.

6.4.2 Midlertidig oppsummering og funn

Ut ifra empirien jeg har brukt i denne delen av analysen, er det flere tegn på at NATOs krav om økt byrdefordeling er veldig vanskelig å gjennomføre. Målet om to prosent, slik det ble bestemt på toppmøtet i Wales i 2014, er det bare noen få NATO-land som når. Disse nasjonene er oftest regnet som stormakter utenrikspolitisk, eller har store sikkerhetsutfordringer, som gjør at de bruker mer enn to prosent av BNP på forsvaret. Det kan også se ut til, at så lenge NATO ikke har mulighet til å tvinge medlemslandene til å øke sine forsvarsbudsjetter til to prosent, vil dette også heller ikke skje. Hvis medlemsland heller ikke ser at det å øke sine forsvarsbudsjetter gagnar dem selv, er det også liten sannsynlighet for at de vil gjøre dette. Siden USA enda er så dominerende innen NATO, vil det heller ikke skje en endring, hvor man ser at medlemmer slutter å være gratispassasjerer med USA. At europeiske NATO-medlemmer fortsatt tror at USA vil fortsette å beskytte medlemslandene i Europa, vil også være en forklaring på hvorfor byrdefordelingsproblematikken fortsetter. Samtidig er det også tegn på at USA enda ser nytten av å bidra til alliansen, og derfor tillater skjevfordeling.

Sett opp mot mine to antagelser i dette delkapittelet, er det tegn på at kravet om økt byrdefordeling ikke vil skje med det første. Siden det ikke finnes noen bindende makt mellom medlemslandene i NATO, vil man fortsatt kunne se at noen stater bidrar mindre enn hva NATO ønsker. Medlemsland vil heller ikke velge å øke sine forsvarsutgifter, hvis dette ikke gagnar dem selv, og valget om å øke eller kutte forsvarsbudsjettene, er basert først og fremst på statenes egeninteresser. Når det kommer til spørsmålet om byrdefordeling enda er på dagsordenen, kan dette bekreftes. Ut fra empirien, er NATOs byrdefordeling enda på dagsordenen, og er noe det blir skrevet om. Selv om problemet rundt byrdefordeling er gammel, er det ingenting som indikerer at dette ikke er et viktig politisk tema innen NATO. At NATO valgte å ta med målet om to prosent av BNP, på toppmøtet i Wales, indikerer også at byrdefordeling er en del av NATOs dagsorden.

7 Oppsummering og konklusjon

I dette kapittelet vil jeg gi en oppsummering av de viktigste funnene i studien. Deretter følger en relativt kortfattet konklusjon, som skal gi endelig svar på problemstillingen; Hvordan påvirker NATOs omstilling Norges forsvarsmessige prioriteringer? Og: I hvilken grad er spørsmålet om byrdefordeling innen NATO fortsatt på dagsorden?

7.1 Sentrale funn

Det første sentrale funnet jeg gjorde, var at konseptet om kollektivt ansvar kunne når anvendt til et allianse forklare mye av norske valg og prioriteringer, og at NATO påvirker Norge. Dette kommer av at konseptet forklarer til hvilken grad et medlem føler et ansvar ovenfor gruppen. Ut fra det empiriske materialet, koblet mot dette, ser det derfor ut til at Norge ser på seg selv som ansvarlig til å bidra i alliansen, dermed påvirkes også norske forsvarsprioriteringer ut ifra hva alliansen ønsker å satse på. Dette ser man også ved at flere av kjerneoppgavene til NATO sammenfaller med norske forsvarsprioriteringer. Samtidig sier ikke empirien, eller teorien noe om at Norge kan ha prioritert likt som NATO, før det strategiske konseptet fra 2010 kom ut. Et annet funn var at Norge kan ha en påvirkning på NATO, som motstrider teorien jeg har om småstater i allianser. Ifølge teorien vil de sikkerhetspolitiske interessene ofte skje, på betingelsen av de større medlemmene i alliansen. Her fant jeg tegn på at småstaters sikkerhetspolitiske interesser har vært med på å øke NATOs nærvær i den østlige periferien av NATOs grenser. NATOs nærområdesatsning, har også vært noe som flere av de mindre småstatene i alliansen har ønsket.

Det andre funnet jeg har gjort, er at NATOs samarbeid og satsning på kollektivt forsvar, og krisehåndtering, er med på å påvirke norske forsvarsomstillinger. For Norge har det vært viktig at NATO satser på nærområdene, og kollektivt forsvar. I henhold til samarbeid, er dette også et område der Norge har blitt påvirket av NATO, men samtidig et samarbeid som baserer seg på velbegrunnede nasjonale hensyn. Når det kommer til krisehåndtering, ser dette ut til å påvirke Norske forsvarsprioriteringer i retning av et forsvar, som kan delta i slike operasjoner. Samtidig vil Norge delta i slike operasjoner, for å beskytte norske

interesser, enten direkte eller indirekte. Med tanke på NATOs påvirkning på norske forsvarsprioriteter ser det ut til at det er teorien, og forventningen med utgangspunkt i den realistiske tilnærmingen som kan forklare fleste deler av omstillingen i forsvaret, og hvordan vi påvirkes. Mye av den påvirkningen NATO har på våre forsvarsprioriteringer kommer av at dette fremmer våre egne interesser, og sikkerhet. Samtidig gir også teorien og forventningen fra liberalismen mange alternative svar på de samme områdene, og på noen områder er denne tilnærmingen bedre til å forklare NATOs påvirkning på norsk forsvarsomstilling.

Det tredje funnet omhandler del to av problemstillingens. Ut fra empirien og analysen, er NATOs krav om økt byrdefordeling vanskelig å gjennomføre. Ut fra teori og forventningen, er mangelen på en bindende makt innen NATO, for å få medlemslandene til å bidra, en sterk forklaring på hvorfor NATO-land ikke øker forsvarsbudsjettene. Ser man dette i sammenheng med at stater velger å kutte, eller øke sine forsvarsbudsjetter når det gagnar dem selv kan det se ut til at en bindende makt ville hjulpet NATO ved å stoppe medlemsland i å ivareta sine egne interesser som skader alliansen.

7.2 Konklusjon

Denne oppgaven hadde som mål å svare på en problemstilling som var utformet i to deler.

Første del var: *Hvordan påvirker NATOs omstilling Norges forsvarsmessige prioriteringer?*

Når det kommer til NATOs omstilling til en moderne forsvarsallianse i det 21. århundre, er det antydning på at NATOs omstilling påvirker norske forsvarsomstillinger. Ut ifra forsvarets langtidsplan Prop 73S, (2011-2012) er det også flere tegn til at forsvaret prioriterer og endrer forsvaret i en retning som passer til hvilke prioriteringer NATO-alliansen ønsker at medlemslandene skal gjøre. Det norske forsvaret har også flere prioriteringer, som sammenfaller med NATOs strategiske konsept, slik som ikke-spredning av masseødeleggelsesvåpen, Cyber-angrep, og energisikkerhet. Både NATOs strategiske konsept, og forsvarets langtidsplan Prop 73 S, (2011-2012) har formulert seg slik at man skal fortsette å prioritere utviklingen av et forsvar, som er i kontinuerlig transformasjon og omstilling for å imøtekomme de utfordringene forsvaret kan stå over, og dette er en

indikasjon på at forsvaret i Norge endrer seg etter NATOs ønsker. På områdene kollektiv sikkerhet, samarbeid og krisehåndtering, som er tre av kjerneoppgavene til NATO, ser det også ut til at Norge i stor grad lar seg påvirke av NATO, og deltar og omstilles for å imøtekomme endringene fra NATOs strategiske konsept.

Andre del av problemstillingen var formulert slik: *I hvilken grad er spørsmålet om byrdefordeling innen NATO fortsatt på dagsorden?*

Ut ifra empirien er spørsmålet om byrdefordeling ennå på NATOs dagsorden. Dette kommer godt frem av økt fokus fra USA, om at de europeiske NATO-land i større grad må påta seg byrden av å forsvare Europa. At NATO har valgt å fokusere på byrdefordeling på toppmøtet i Wales 2014, viser også at NATO, og NATO-landene, ser nødvendigheten av at alle bidrar i større grad enn tidligere. Samtidig er det enda vanskelig å si om medlemslandene vil ende opp med å påta seg en større byrde innen NATO. Siden NATO lanserte sitt mål om å bruke to prosent av BNP på forsvar under toppmøtet i september 2014, må man ennå vente og se om dette endrer seg.

7.3 Videre forskning

De analyser og undersøkelser som har blitt gjort underveis i denne oppgaven, har ført til flere problemstillinger og perspektiver rundt norske forsvars- og sikkerhetspolitiske prioriteringer, som vil kunne være interessante for fremtidige studier. Til slutt sitter jeg selv med to muligheter for videre forskning. Den første ville ha vært å gjennomføre den samme type studie, med utgangspunkt i den nye langtidsplanen for forsvaret, som skal komme ut i 2016. Det kunne også vært interessant å se på den tidligere langtidsplanen til forsvaret, for å se om hvordan NATOs omstilling har påvirket forsvarets prioriteringer før det strategiske konsept fra 2010.

8 Referanseliste

Bøker:

Adler, E., & Barnett, M. (1998). *Security Communities*. Cambridge University Press.

Burchill, S., Devetak, R., Linklater A., Paterson M., Reus-Smit., C. True Jacqui. (1996) *Theories of International Relations* (2. utg) Palgrave Macmillan

Denzin, N, K., Lincoln, Y, S. (ED) (2005) *A Handbook of qualitative research*. California, Thousand Oaks, Sage.

Ferman, G. (2007) Utenrikspolitiske målsettinger og virkemidler, I: Hovi, J., Malnes, R., *Anarki, Makt og normer – innføring i internasjonal politikk*, Oslo Abstrakt Forlag As, s 28-65

Gheciu, Alexandra (2007) Security Institutions as Agents of Socialization: NATO and the “New Europe” I: International Institutions and Socialization in Europe, edited by Jeffrey T, Checkel, 171-2007, New York; Cambridge University Press

Goldstein, S., Pevehouse J.C (2011) *International Relations*, fifth edition: Pearson

Goldstein, S., Pevehouse J.C (2014) *International Relations*, sixth edition: Pearson

Griffith, M., O`Callaghan, T. (2002): *International relations: The Key Concepts* London/New York, Routledge

Griffith, M. (2008) *Encyclopedia of international relation and global politics* London/New York: Routledge

Halvorsen, K. (2008) *Å Forske på samfunnet: en innføring i samfunnsvitenskapelig metode*, Cappelen akademiske forlag

Hellevik, O. (1999) *Forskningsmetode i Sosiologi og Statsvitenskap* Universitetsforlaget Oslo

Duedahl, P., Jacobsen, M.H. (2010) *Introduktion til Dokumentanalyse* (vol 394). Odense: Syddansk Universitetsforlag

Keohane, R., Nye, J. (1977) *Power and interdependence: World Politics in Transition*. Boston, Little, Brown and Company

Krumsvik, R.J (2014) *Forskningsdesign og kvalitativ metode ei innføring*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke As

Mingst, K, A. (2004) *Essentials of International Relations*, W.W. Norton and company. New York/ London

Müller, H. (2001) *Security Cooperation I: Carlsnaes, W., Rise, T., Simpson, B.T. Handbook of International Relations*, Sage publications (London) s 369-392

Nau, H. R. (2007): *Perspectives on international relations: power, institutions, and ideas*. Washington D.C.: CQ Press

Reiter, D. (1996) *The Role of Small States*, I: Ingebritsen, C., Neumann, I., Gstöhl, S., Beyer, Jessica. (2006) *“Small states in international relations”* University of Washington press s. 231-273

Reiter, E., Gärtner, H. (2001) *Small States and Alliances: Physica/erlag Heidelberg*, New York

Risse, Kappen. (1996) *Collective identity in a democratic community: The case of NATO*. In *Culture of National Security*, ed. Katzenstein, pp. 357-399.

Robertson, David. (2004) *The Routledge Dictionary of Politics*, 3ed London/NewYork: Routledge

Russett, B, M., Sullivan, J, D. (1971) *Collective Goods and International Organization*: University of Wisconsin press: *International Organization*, Vol. 2, No 4 pp. 845-865)

Skogan, J.K. (2007) *Sikkerhetspolitiske mål og virkemidler*, I: Hovi, J., Malnes, R., *Anarki, Makt og normer – innføring i internasjonal politikk*, Oslo Abstrakt Forlag As, s 101-148

Scott, J. (1990) *A Matter of Record. Document Sources in Social Research*. Cambridge: Polity Press

Scruton, R. (2007) *Dictionary of political thought*, 3d edition New York: Palgrave MacMillan

Thagaard, T. (2009): *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Artikler, taler og rapporter.

Becker, J. (2011) *Transatlantic Burden Sharing and Out of Area Operations: Afghanistan in the Context of Historic Trends*: Chicago Policy review 15. (online) URL: http://archive.atlantic-community.org/app/webroot/files/articlepdf/CPR_Becker_NATO_BurdenSharing.pdf (11.03.16)

Berg, I.H., Kvalvik, S.N. (2015) *Makroøkonomiske trender 2015 – utvikling i norsk og internasjonal forsvarsøkonomi*. Kjeller: Forsvarets forskningsinstitutt. (online) URL: <https://www.ffi.no/no/Rapporter/15-00322.pdf> (10.03.16)

Disen, S. (2015). *Norsk forsvarsomstilling under endrede trusselbilder*: Internasjonal politikk (volum 72) Nr 3 (online) URL: https://www.idunn.no/ip/2015/03/norsk_forsvarsomstilling_under_endrede_trusselbilder (12.03.16)

Fleischer, Paweł. (2015) *NATO Defence Planning Process Implications For Defence Posture*: Universitetet i Warszawa, Securitologia No 1. (16.03.16)

Græger, N. (2009) *NATOs tilpasning til nye rammebetingelser – militær omstilling og politiske utfordringer*, i: Rieker, P. Og Carlsnaes, W. *Nye utfordringer for europeisk sikkerhetspolitikk: aktører, instrumenter og operasjoner*. Oslo, Universitetsforlaget, s 35-48

Græger, N., Haugevik, K.M. (2009) *NATO 60 år*. Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institutt (online URL: [http://www.nupi.no/Skole/HHD-Artikler/2009/NATO-60-aar_\(lest_2.3.2015\)](http://www.nupi.no/Skole/HHD-Artikler/2009/NATO-60-aar_(lest_2.3.2015))) (23.03.16)

Hartley, K., Sandler, T. (1999) *NATO Burden-Sharing: Past and Future*. Journal of Peace Research. Vol 36, no. 6, side 665-680. Sage Publications (London) (Online) URL: <http://www.jstor.org/stable/pdf/424971.pdf> (11.03.16)

Hellman, G., Wolf, R. (1993) *Neorealism, Neoliberal Institutionalism, and the future of NATO* Security Studies 3.1: 3-43 (online) URL: http://www.fb03.uni-frankfurt.de/48138963/secst_1993_final_published.pdf (03.01.16)

Hilde, P.S., Widerberg H.F. (2010) NATOs nye strategiske konsept og Norge. Norsk Militært Tidsskrift Nr 4 s. 10-20

Hilde, P.S. (2014). *Et smartere NATO*. Norges forsvarsforening Nr 4. s.34-39

Rygh, J.A. (2015) *Festningers relevans i dagens trusselbilde*. Norsk Militært Tidsskrift Nr 2 s.50-54 (online) URL: <http://spotidoc.com/doc/4514964/ntm-2-2015---forsvarets-forskningsinstitutt> (10.04.16)

Kjøllberg, T., Nyhamar, A. (2011) *Småstater i internasjonale operasjoner*. Kjeller: Forsvarets forskningsinstitutt, FFI-rapport (online) URL: <https://www.ffi.no/no/Rapporter/11-01698.pdf> (23.03.16)

Lightburn, D. (2001) *Lessons Learned, NATO*, Web edition, Vol. 49 – No 02 s.12-15 (online) URL: <http://www.nato.int/docu/review/2001/0102-03.htm> (21.04.16)

Nilsen, J.T., Græger, N. (2011) *Europa – Strategisk sikkerhetsaktør uten militær relevans* Norsk militært tidsskrift Nr 1 s.34-44 <http://nor-miltids.com/NMT-%C3%A5rganger/2011/NMT-1-2011.pdf> (10.05.16)

NATO (2015B) *NATO's Readiness Action Plan*, (online) URL: http://www.nato.int/nato_static/fl2014/assets/pdf/pdf_2015_12/20151130_1512-factsheet_rap_en.pdf (11.03.16)

NATO (2012) *Sammen for sikkerhet. En introduksjon til NATO*, (online) URL: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120118_nato_security_nor.pdf (15.03.16)

Thorsen, M. (2016) *NATOs gjentakende utfordring: forsvarsøkonomi*. Oslo: Norsk Utenrikspolitiske Institutt (online) URL: <http://www.atlanterhavskomiteen.no/post/2741788/NATOs%20gjentakende%20utfordring:%20forsvars%C3%B8konomi> (15.05.16)

Olsen, D.T (2014) *Den europeiske avskrekking*. Norges forsvarsforening Nr 4. s, 28-33

Olson, M (1965) *The logic of Collective Action*. Cambridge, Mass: Harvard University Press (online) URL: <http://homes.ieu.edu.tr/~ibagdadi/INT230/Mancur%20Olson%20-%20Logic%20of%20Collective%20Action.pdf> (11.03.16)

Olson, M., Zechauser, R. (1966) *An Economic Theory of Alliance: Review of Economics and Statistics* 48:266-79 RAND (online) URL: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_memoranda/2007/RM4297.pdf (11.03.16)

Oneal, J, R. (1990) *The Theory of collective Action and Burden Sharing in NATO*: MIT press, Vol 44, No.3 pp 379-402 (online) URL: http://www.jstor.org/stable/pdf/2706781.pdf?_id=1463039479197 (11.03.16)

Sandler, T., Hartley, K. (2001) *Economics of Alliances: The Lessons for Collective Action*: Journal of Economic Literature, Vol. XXXIX, pp.869-896) (Online) URL: <http://www.utdallas.edu/~tms063000/website/JEL.PDF> (11.03.16)

Strøm-Eriksen, A.G (2009) *Det moderne innsatsforsvaret – fra fremtidsvisjon til resultat*. Norsk Militært Tidsskrift Nr 1 s 4-12

Søreide, I.E. (2014A) *Geopolitikk og sikkerhet i det høye nord*, tale 03.09.14, regjeringen (online) URL: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/Geopolitikk-og-sikkerhet-i-det-hoye-nord/id766769/> (15.04.17)

Søreide, I.E. (16.09.2014C) *NATO Wales Summit – Revitalizing the Trans-Atlantic Bond*, tale, Riga konferansen, 12.09.14. Regjeringen (online) URL: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/NATO-Wales-Summit--Revitalizing-the-Trans-Atlantic-Bond/id2000659/> (02.04.16)

Udgaard, N. M (2014). *Nå er NATO igjen viktig*. Norges Forsvarsforening Nr 4. s10-15

Ulriksen. S. (2006) *Forsvaret i en brytningstid*. Oslo: Norsk Utenrikspolitisk institutt (online)
URL: <http://www.nupi.no/Publikasjoner/Innsikt-og-kommentar/Hvor-hender-det/HHD-20082/Forsvaret-i-en-brytningstid> (23.03.16)

Walter, Carlsnaes. (2008) *Teorier om politiska allianser i internationell politik*. I: Neuman, I.B., Carlsnaes, W., Skogan, J.K., Græger, N., Rieker, P., Haugevik, K.M., Torjesen, S. *Norge og Alliansene – gamle tradisjoner, nytt spillerom*: Norsk Utenrikspolitisk institutt(NUPI) s 9-15 (online) URL: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Organizations/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=27232> (11.03.16)

Zycher Benjamin (1990) *A Generalized Approach for Analysis of Alliance Burden-Sharing*: J. Howard Pew Freedom Trust (RAND) (online) URL: <http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/notes/2009/N3047.pdf> (11.03.16)

Offentlige dokumenter

St.prp. nr 48 (2007-2008) *Et forsvar til vern om Norges sikkerhet, interesser og verdier*, Oslo: Forsvarsdepartementet (online) URL: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stprp-nr-48-2007-2008-/id504783/> (20.04.16)

Prop. 73 S (2011-2012) *Et forsvar for vår tid*, Oslo: Forsvarsdepartementet (online) URL: <https://www.regjeringen.no/contentassets/e6b0d7ef3c26457ab6ef177cd75b5d32/no/pdfs/prp201120120073000dddpdfs.pdf> (21.04.16)

Prop 1 S (2013-2014) *Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak*, Oslo: Forsvarsdepartementet (online) URL: https://www.regjeringen.no/contentassets/4004a02eb11e4f939c7efbb8c205db9d/no/pdfs/prp201320140001_fdddpdfs.pdf (20.04.16)

NATO (1991) *The Alliance`s New Strategic Concept*. oppdatert 26.08.10(online) URL: http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_23847.htm (04.03.16)

NATO (1999) *The alliance`s Strategic Concept*. oppdatert 25.06.09 (online) URL: http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm (04.03.16)

NATO (2010A) *Strategic Concept 2010, Active Engagement, Modern Defence*. oppdatert 03.03.15 (online) URL: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_82705.htm (20.4.16)

NATO (2014) *Wales Summit Declaration*. oppdatert, 31.07.15 (online) URL: http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm (12.03.16)

Nettartikler

Anthony, I. (2015) *Is NATO`s 2 Percent Spending call Realistic? Carnegie Europe*, 25.02.15 (online) URL: <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=59173> (6.04.16)

Aronsson, L. (2015) *Is NATO`s 2 Percent Spending call Realistic? Carnegie Europe*, 25.02.15 (online) URL: <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=59173> (06.04.16)

Deni, J. (2015) *Burden Sharing and NATOs 2 percent goal*. Carnegie Europe, 14.4.2015 (online) URL: <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=59767> (06.04.16)

Galen, T.C. (2014) *Hagel`s Futile Quest for NATO Burden sharing*. The National Interest, 4.03.2014 (online) URL: <http://nationalinterest.org/commentary/hagel%E2%80%99s-futile-quest-nato-burden-sharing-9991> (11.04.16)

Hudson, J. (2016) *Senators slam NATO free riders in closed door meeting with secretary general*. Foreign Policy, 06.03.2016 (online) URL: <http://foreignpolicy.com/2016/04/06/senators-slam-nato-free-riders-in-closed-door-meeting-with-secretary-general/> (10.04.16)

Kamp, K.H. (2015) *Is NATO`s 2 Percent Spending call Realistic? Carnegie Europe*, 25.02.15 (online) URL: <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=59173> 06.04.16)

Kaplan, L. (2014) *NATO After Libya*. New York Times, 18.04.2012 (Online) URL:
<http://www.nytimes.com/2012/04/19/opinion/nato-after-libya.html> (06.04.16)

Kortweg, R. (2015) *Is NATO's 2 Percent Spending call Realistic?* Carnegie Europe, 25.02.15
(online) URL: <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=59173> (6.04.16)

Kunnskapssenteret (2010) endret 30.10.2014 (online) URL:
<http://www.kunnskapssenteret.no/verktoy/ordliste> (06.03.16)

Lawrence, C. (2014) *NATO: An Alliance Still Standing*. New York Times, 15.06.2011 (online)
URL: <http://www.nytimes.com/roomfordebate/2011/06/14/can-the-europeans-defend-themselves/nato-an-alliance-still-standing> (06.04.16)

NATO (2015A) Smart Defence. Oppdatert 01.09.15 (online) URL:
http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_84268.htm (21.03.16)

NATO (2015C) NATO response force. Oppdatert 11.05.15 (online) URL:
http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49755.htm# (11.04.16)

NATO (2015D) Connected Forces Initiative. Oppdatert 31.08.15 (online) URL:
http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_98527.htm (11.04.16)

NATO (2015E) NATO's capabilities. Oppdatert 09.11.15 (online) URL:
http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49137.htm (11.04.16)

NATO (2011A) Prague capabilities Commitment (PPC). Oppdatert 14.01.2011 (online) URL:
http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50087.htm? (11.04.16)

NATO (2011B) Political guidance on ways to improve NATO's involvement in stabilisation and reconstructions. Oppdatert 23.09.11 (online) URL:
http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_78314.htm (11.04.16)

NATO (2016) Readiness Action Plan. Oppdatert 08.03.16 (online) URL:
http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_119353.htm (11.04.16)

NATO (2001) Statement by the North Atlantic Council. Oppdatert 12.09.01 (online) URL: <http://www.nato.int/docu/pr/2001/p01-124e.htm> (11.04.16)

Samuelsen, J.R. (2013) «NATO-sjefen advarer mot å gå inn i Syria», Aftenposten oppdatert 02.05.13 (Online) URL: <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/NATO-sjefen-advarer-mot-a-ga-inn-i-Syria-7190837.html> (15.05.16)

Sean Key (2015) Scrap NATO's 2 Percent Target and Go Bold! Carnegie Europe, 25.02.15 (online) URL: <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=61309> (06.04.16)

Stewart, P. (2014) America tightening belt, warns Europe over its defence spending. Reuters, 26.02.14 (online) URL: <http://uk.reuters.com/article/us-usa-nato-spending-idUKBREA1P1FD20140226> (15.05.16)

Søreide, I.E. (2014B) NATO trenger moderne militære kapasiteter for å sikre egen relevans og troverdighet, kronikk, forsvarsministermøtet i NATO, 26-27. Februar 2014. Regjeringen (online) URL: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nato-trenger-moderne-militare-kapasitete/id751868/> (02.04.16)

Søreide, I.E. (2013) NATO-landene vil øve mer sammen, nyhet, forsvarsministermøtet i NATO 22-23. Oktober 2013 (online) URL: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nato-landene-vil-ove-mer-sammen/id744303/> (14.04.16)

Szabo, S. (2015) *Is NATO's 2 Percent Spending call Realistic?* Carnegie Europe, 25.02.15 (online) URL: <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=59173> (06.04.16)

Tigner, S. (2015) *Is NATO's 2 Percent Spending call Realistic?* Carnegie Europe, 25.02.15 (online) URL: <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=59173> (06.04.16)

Ülgen, S. (2015) *Is NATO's 2 Percent Spending call Realistic?* Carnegie Europe, 25.02.15 (online) URL: <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=59173> (06.04.16)

Regjeringen (2014) NATO-toppmøtet: Viktige avklaringer om fremtidens NATO 03.09.2014 (online) URL: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/NATO-toppmotet-Viktige-avklaringer-om-fremtidens-NATO/id766528/> (02.04.16)

Regjeringen (2012) *Smart Defence – Norsk perspektiv*, nyhet 25.04.12 (online) URL:

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/smart-defence--norsk-perspektiv/id679751/>

(04.04.16)

Regjeringen (2011) *Norge med i operasjoner i Libya*, pressemelding 23.03.11 (online) URL:

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/norge-med-i-operasjoner-i-libya/id636399/>

(04.04.16)

9 Vedlegg

Tabell 1.1

NATO medlemmer etter Alfabetisk rekkefølge	Årstall for medlemskap i NATO alliansen
Albania	2009
Belgia	1949
Bulgaria	2004
Canada	1949
Kroatia	2009
Tsjekkia	1999
Danmark	1949
Estland	2004
Frankrike	1949
Tyskland	1955
Hellas	1952
Ungarn	1999
Island	1949
Italia	1949

Latvia	2004
Litauen	2004
Luxemburg	1949
Nederland	1949
Norge	1949
Polen	1999
Portugal	1949
Romania	2004
Slovakia	2004
Slovenia	2004
Spania	1982
Tyrkia	1952
Storbritannia	1949
USA	1949